

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA HISTORIE

Osudy kostelů na Tachovsku v éře komunismu
BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Jaroslav Kares

Specializace v pedagogice, obor Historie se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Marie Fritzová, Ph.D.

Plzeň 2021

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni dne 15. 4. 2021

.....

vlastnoruční podpis

Poděkování

Velmi děkuji vedoucí svojí bakalářské práce paní Mgr. et Mgr. Marii Fritzové, Ph.D. za vstřícný přístup, podporu a cenné rady. Dále bych chtěl poděkovat své rodině za velkou podporu a zájem o moji činnost.

Abstrakt

Ve své bakalářské práci se zabývám deseti vybranými kostely na Tachovsku a jejich osudy. První část bakalářské práce se věnuje informacím o tachovského regionu v historických souvislostech. Shrnuje také informace o průmyslu, obyvatelstvu a informuje o přírodních a o geografických poměrech. Druhá část je zaměřena na osudy vybraných deseti kostelů. Informace jsem čerpal z publikací, internetových stránek a archivních pramenů (v digitální podobě). Práci jsem doplnil vlastním popisem míst, na kterých se kostely nacházely či nachází.

Klíčová slova

kostel, Tachov, komunismus, pohraničí

Abstract

In my bachelor's thesis I deal with ten selected churches in the Tachov region and their destinies. The first part of the bachelor thesis deals with information about the Tachov region in historical context. It also summarizes information on industry, population and informs about natural and geographical conditions. The second part focuses on the fate of selected ten churches. I drew information from publications, websites and archival sources (in digital form). I supplemented the work with my own description of the places where the churches were or are located.

Key words

church, Tachov, Communism, borderland

Obsah

Úvod.....	7
1 Územní a historický vývoj Tachovska.....	9
1.1 Region a jeho vymezení.....	9
1.2 Oblast a její vývoj v historii.....	10
2 Průmysl na Tachovsku v novověku.....	13
2.1 Sklářská výroba.....	13
2.2 Železářství.....	13
2.3 Lesnictví a dřevařství.....	13
2.4 Výroba potaše.....	14
3 Tachovsko v první polovině 20. století.....	15
3.1 Obyvatelstvo.....	15
3.2 „Pochody smrti“ na konci II. světové války.....	15
3.3 Osvobození Tachovska.....	16
3.4 Počátky komunismu.....	16
4 Tachovsko ve druhé polovině 20. století.....	18
4.1 Komunistický režim a církevní památky.....	18
4.2 Pohraničí a „Železná opona“.....	19
5 Vybrané kostely na Tachovsku.....	22
5.1 Kostel sv. Martina v Bohuslaví.....	22
5.1.1 Ves Bohuslav.....	22
5.1.2 Kostel sv. Martina.....	22
5.1.3 Vlastní popis současného stavu.....	24
5.2 Kostel Všech svatých v Boněnově.....	24
5.2.1 Ves Boněnov.....	24
5.2.2 Kostel Všech svatých.....	24
5.2.3 Vlastní popis současného stavu.....	25
5.3 Kostel sv. Anny v Jedlině.....	25
5.3.1 Ves Jedlina.....	26
5.3.2 Kostel sv. Anny.....	27
5.3.3 Vlastní popis současného stavu.....	28
5.4 Kostel sv. Jana Křtitele Kočov.....	28
5.4.1 Ves Kočov.....	28
5.4.2 Kostel sv. Jana Křtitele.....	29
5.4.3 Kostel jako pohádkové místo.....	31
5.4.4 Vlastní popis současného stavu.....	31
5.5 Kostel Jména Panny Marie v Otíně.....	31
5.5.1 Ves Otín.....	31
5.5.2 Kostel Jména Panny Marie.....	32
5.5.3 Kostel a projekt v uměleckém stylu Land-art.....	33
5.5.4 Vlastní popis současného stavu.....	34
5.6 Kostel Povýšení sv. Kříže v Pavlově Studenci.....	34
5.6.1 Ves Pavlův Studenec.....	34
5.6.2 Kostel Povýšení sv. Kříže.....	35
5.6.3 Vlastní popis současného stavu.....	36
5.7 Kostel sv. Anny v Pořejově.....	37
5.7.1 Ves Pořejov.....	37

5.7.2 Kostel sv. Anny.....	37
5.7.3 Nadpřirozeno.....	39
5.7.4 Vlastní popis současného stavu.....	39
5.8 Kostel sv. Bartoloměje v Pořejově.....	39
5.8.1 Ves Pořejov.....	39
5.8.2 Kostel sv. Bartoloměje.....	40
5.8.3 Základy kostela a studenti ZČU.....	42
5.8.4 Vlastní popis současného stavu.....	42
5.9 Kostel Čtrnácti svatých pomocníků v Tachově.....	42
5.9.1 Město Tachov.....	42
5.9.2 Kostel Čtrnácti svatých pomocníků.....	43
5.9.3 Pověsti.....	45
5.9.4 Vlastní popis současného stavu.....	46
5.10 Kostel sv. Wolfganga v Tachově.....	46
5.10.1 Město Tachov.....	46
5.10.2 Kostel sv. Wolfganga.....	47
5.10.3 Vlastní popis současného stavu.....	48
Závěr.....	49
Summary.....	52
Seznam použité literatury a pramenů.....	53
Seznam literatury.....	53
Internetové zdroje.....	54
Seznam příloh.....	I
Přílohy.....	II

Úvod

Tématem mojí bakalářské práce jsou osudy kostelů na Tachovsku v éře komunismu. Dokumentuji historii deseti vybraných kostelů, popisují události, které se podílely na rozvoji vesnic v pohraničí, na jejich pozdějším úpadku či zániku, protože osudy všech kostelů kopírovaly osudy vesnic, ve kterých stávaly. Kostely fungovaly jako náboženská, společenská, kulturní a poutní místa. Jsou to sakrální stavby a modlitebny pro křesťany.

Ve své práci se věnuji jak historickému, geografickému, tak průmyslovému či demografickému vývoji tachovského regionu. Větší pozornost pak ve svém bádání zaměřuji na období vlády komunistů v tehdejší Československu, kdy se na osudu kostelů významnou měrou podílel vznik Železné opony, zakázaného a hraničního pásma.

Téma své bakalářské práce jsem si zvolil z několika důvodů. Jedním z nich je osobní vztah k Tachovsku, kdy moje rodina vlastní chalupu, jediné původní stavení v zaniklé vsi Pastvina. V její těsné blízkosti se nachází kaple sv. Vojtěcha z roku 1887, která byla ruinou a kterou jsme zrekonstruovali. Znovu vysvěcena pak byla roku 1997. Dalším důvodem výběru tématu je, že mám rád historii, staré budovy, zříceniny hradů či ruiny. Některá místa bývalých kostelů popisovaných v práci jsem navštívil už v dětství, konkrétně kostel sv. Anny na hřbitově nad Pořejovem mne vždy fascinoval.

Práce vychází především z publikací a internetových zdrojů. Nejčastěji používám webovou stránku o zničených kostelech. Využívám informace například z knihy Zaniklé kostely Čech od autora Martina Čechury a knihu Český les, Tachovsko, Historicko-turistický průvodce č. 2 od Zdeňka Procházky. V obou knihách jsou všechna podstatná sdělení o kostelech a o Tachovsku mistrně shrnuta. Plánuji navštívit Státní okresní archiv v Tachově a Muzeum Českého lesa.

Bakalářská práce je rozdělena do pěti hlavních kapitol. V první kapitole definuji území tachovského regionu z geografického hlediska a podrobně popisují dlouhý historický vývoj oblasti od doby kamenné po konec vlády komunistů. Ve druhé kapitole se zaměřuji na průmysl, jehož rozvoj a úpadek úzce souvisí s hustotou osídlení a změnami v krajině. Třetí kapitola je věnována dění v první polovině 20. století, zabývám se změnami obyvatelstva zejména v souvislosti s II. světovou válkou a po válce v době nástupu komunistického režimu. Čtvrtá kapitola obsahuje informace o dění na Tachovsku ve druhé polovině 20. století, o vztahu komunistického režimu k církevním památkám, popisuje

vznik Železné opony a pohraničních pásem. Pátá kapitola tvoří páteř mého zkoumání. Je zaměřena na deset konkrétních kostelů, přináší informace jak o kostelech, tak o vesnicích, kde stály či stojí. Zároveň připojuji popis současného stavu tak, jak místa vypadala v době mé návštěvy. U některých kostelů přidávám zajímavosti nebo pověsti.

Tato práce přináší souhrnné i nové informace, které by mohly být využity místními novinami nebo různými portály o zajímavých místech západních Čech, protože v hlubokých lesích se nacházejí zbytky zaniklých vesnic, mlýnských stavení, skláren a vojenských objektů. Práce je vhodná také pro učitele tohoto regionu nebo pro všechny, kteří chtějí blíže poznat historii a krásy zapomenutého Tachovska.

1 Územní a historický vývoj Tachovska

1.1 Region a jeho vymezení

Tachovsko patří mezi pohraniční regiony České republiky. Hranici mezi Českou republikou a Německem v tomto zde tvoří Český les. Je to pás mnoha kopců a lesů a je rozdělen do dvou geograficky zcela svébytných celků. Jeho jihovýchodní část nese název Šumava – Böhmerwald a severozápadní část, která je oddělena od Šumavy Všerubským průsmykem, se nazývá Český les - Böhmischer Wald. Český les tvoří okres Tachov, část okresu Domažlice a také okres Cheb. Nejvyššími a také nejnavštěvovanějšími vrcholy Českého lesa jsou Čerchov u Domažlic s nadmořskou výškou 1042 metrů. Dále Havran v těsné blízkosti státní hranice na Tachovsku, jehož nadmořská výška dosahuje 894 metrů. Samozřejmě se sem řadí také vrchol se zříceninou hradu Přimda v románském stylu s počtem výškových metrů 837. Nejvyšším vrcholem v části okresu Cheb v pohoří Český les je Dyleň s 940 výškovými metry.¹

Drtivá většina celého pásma Český les při západní hranici tachovského okresu je prohlášena přírodním parkem. Což znamená velmi mírnou formu ochrany přírody, jenž má chránit celkový ráz krajiny před silným osídlením nebo ekonomickým využíváním, které by ji mohlo více poškodit. Nejvyšším cílem těchto snah je uchránit oblast pro cestovní ruch a rekreaci.² Dle nařízení vlády České republiky č. 70 z 12. ledna 2005 se Český les stal chráněnou krajinnou oblastí, kterou tvoří ta část, rozkládající se od Broumova po Folmavu v celkové délce 65 km, rozdělená Kateřinskou kotlinou na menší, zhruba třetinovou severní a dvoutřetinovou jižní část. Rozkládá se na ploše necelých 470 km.³

Tachovsko je poměrně různorodé území. V západní části při státní hranici se rozprostírají hluboké lesy na rozsáhlém, velmi řídko obydleném území. Ve východní části je to převážně zemědělské území Tachovské brázdy. V severovýchodní části se pak nachází členitější krajina Tepelské vrchoviny se zalesněnými hlubokými údolími Kosího potoka a Hadovky. Do jižní části zasahuje Chodská pahorkatina okrajem Sedmihoří, což je menší přírodní park se známou naučnou stezkou.⁴

¹ PROCHÁZKA, Zdeněk. *Český les - Tachovsko Historicko-turistický průvodce č. 2*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1994. s. 9. ISBN: 80-901122-2-6.

² Tamtéž, s. 10.

³ *Chráněná krajinná oblast Český les*. [Online]. Dostupné z: <http://www.cittadella.cz/europarc/index.php?p=index&site=CHKO_cesky_les_cz> [Cit. dne 2021-03-10].

⁴ *Územně analytické podklady OPR Tachov*. [Online]. Dostupné z: <http://geoportal.plzensky-kraj.cz/gs/data/uploads/uap_tachov/2014/uap_orptc_201411_finale_textocast.pdf> [Cit. Dne 2021-02-02].

1.2 Oblast a její vývoj v historii

Hornatá a lesnatá krajina Tachovska s několika průsmyky byla od pravěku patrně spíše průchozí oblastí, stabilní osídlení bylo velice řídké. Nejstarší archeologické nálezy pochází z obce Labuť a jsou kladeny ještě před mladší dobu kamennou, tedy neolit. Později do Tachovska okrajově zasahovaly některé kultury doby bronzové a železné. Je však možné, že naše vědomosti o nejstarší podobě tachovské krajiny se ještě v budoucnu promění, protože zde na rozdíl od jiných oblastí českých zemí doposud proběhlo jen velmi málo archeologických výzkumů se zaměřením na osídlení v období pravěku.⁵

Slovanská kolonizace západočeského pohraničí začala na přelomu 7. a 8. století a v několika vlnách postupovala proti proudu říček a potoků po několik dalších staletí.⁶

Kronikář Kosmas ve své kronice uvedl, že roku 1121 si Němci vystavěli v lesích u Bělé nový hrad. Tento hrad ovšem stál na českém území a kníže Vladislav I. ho se skupinou svých věrných bojovníků obsadil. Tento zmíněný hrad je Přimda. Postavil ho Děpold II. z Vohburgu, jenž spravoval území Severní Marka v Německu.⁷ Hrad Přimda je doložen k roku 1126, kdy ho nechal přestavět Soběslav I. Při obchodní stezce, kterou hrad chránil, ležela i osada a hradisko Tachov, uváděné k roku 1115, ale asi výrazně starší. Tachovský hrad je zmíněn v letech 1126 a 1131. Na místě osady a hradu bylo později založeno královské město.⁸

Ve druhé polovině 13. století, kdy vládl v českých zemích Přemysl Otakar II., vznikla v podhůří Českého lesa první královská města, která sloužila jako pohraniční pevnosti a zároveň napomáhala rozvíjející se kolonizaci oblasti. Jedná se o Tachov, jmenovaný jako město prvně kolem roku 1285. Přes území okresu procházelo několik starých obchodních stezek, které spojovaly Čechy s obchodními centry v Bavorsku. Vsi při východním okraji centrální části Českého lesa získaly svůj první název až ve druhé polovině 14. století. Jejich založení je starší a lze je přisuzovat ke kolonizaci posledních Přemyslovců. V příhraničních oblastech Tachovska se také usídlili Chodové. Podobně tomu bylo samozřejmě i na Domažlicku. Chodové měli významnější postavení, ale také

⁵ FATKOVÁ, Gabriela; aut. kol. *Tachovsko: krajina v paměti/paměť v krajině*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2014. s. 13. ISBN 978-80-261-0423-0.

⁶ Tamtéž, s. 13.

⁷ PROCHÁZKA, Zdeněk. *Český les -Tachovsko Historicko-turistický průvodce č. 2*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1994. s. 12. ISBN: 80-901122-2-6.

⁸ FATKOVÁ, Gabriela; aut. kol. *Tachovsko: krajina v paměti/paměť v krajině*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2014. s. 13. ISBN 978-80-261-0423-0.

jím byla udělena povinnost ochraňovat pohraničí.⁹

Velmi významnou se pro území stala Norimberská obchodní stezka. Za husitských válek se po ní pohybovali příslušníci několika křížových výprav s cílem vrátit české území na podle nich správnou katolickou víru. Nejslavnějším tažením byla třetí kruciáta, kterou husité počátkem srpna 1427 v okolí Tachova rozprášili. Samotné město bylo vypáleno.¹⁰

Je potřeba zmínit jednu velmi specifickou tachovskou zvláštnost – Tachovský manský obvod. Byl to další způsob ochrany tachovského pohraničí, kterému podléhalo 10–15 rytířů, jenž získali menší statky. Majetek ovšem nebyl dědičný, nýbrž byl lénem. Roku 1335 král Jan Lucemburský potvrdil práva manů a dále ustanovil tachovský manský soud, který měl jejich případné spory řešit. Urbář tachovského statku z roku 1555 uvádí 11 manských statků i s jejich majiteli. Manský obvod byl zrušen až roku 1598, když bylo tachovské panství rozprodáno. Poté všichni manové získali své lenní statky do dědičného držení. Roku 1620 po bitvě na Bílé hoře byly majetky zkonfiskovány.¹¹

V 16. století byl Český les hlavním zdrojem stavebního a palivového dříví. Byl také velmi rozsáhlým loveckým revírem. Vymýcené prostory vybízely k zakládání nových osad. V té době nebyla ještě hranice tak dobře vymezena a docházelo k potyčkám s měšťany z Bärnau v Horní Falci. Často se stávalo, že byli zadrženi a posláni do tachovského vězení za lesní pých. Během první poloviny 17. století se staly v regionu další velké majetkové změny. Statky byly původním majitelům zabrány a následně odprodány cizí šlechtě. To vše po neúspěšném povstání stavů v Čechách. Nově vzniklá panství se udržela až do zániku feudalismu. Podle rozlohy největším panstvím bylo panství Johanna Philipa Husmanna, dále pak panství plánské, které měli v držení Šlikové nebo panství Heimhausenovské. Noví vlastníci si byli vědomi přírodního bohatství svých pozemků a možností velkých zisků. Začaly tak vznikat podniky sklářské, železářské a papírenské.¹²

Na Tachovsku probíhaly boje mezi katolíky a protestanty v rámci Třicetileté války. Konkrétně v okolí Rozvadova a Waidhausu. V červenci a srpnu roku 1621 se zde střetly tisíce vojáků katolické ligy pod vedením Johanna Tillyho s protestantskou armádou legendárního Ernsta Mansfelda. Pozůstatkem těchto válečných operací je dodnes skvěle

⁹ PROCHÁZKA, Zdeněk. *Český les - Tachovsko Historicko-turistický průvodce č. 2*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1994. s. 13. ISBN: 80-901122-2-6.

¹⁰ FATKOVÁ, Gabriela; aut. kol. *Tachovsko: krajina v paměti/paměť v krajině*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2014. s. 17. ISBN 978-80-261-0423-0.

¹¹ PROCHÁZKA, Zdeněk. *Český les - Tachovsko Historicko-turistický průvodce č. 2*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1994. s. 13. ISBN: 80-901122-2-6.

¹² Tamtéž, s. 15.

zachovaná soustava polních opevnění, tzv. Tillyho šance u obce Rozvadov.¹³

V roce 1664 zakoupil značnou část tachovského panství Jan Antonín Losy z Losimthalu. Vedle Tachova získal dalších 14 obcí. Zbývající část statků zakoupili Kolowratové. Na náklady Jana Antonína a jeho nástupců byl starý tachovský hrad přestavěn na barokní rezidenci. Jan Antonín roku 1674 dobudoval rozsáhlý klášterní kostel ve Světcích, který založil Johann Philip Husmann. Losyové nechali na svém panství přestavět a opravit řadu vesnických kostelů a využívali prostory hvozdů. V 80. a 90. letech 17. století byl přestavěn tachovský františkánský klášter. Poslední z rodu – Adam Filip zemřel roku 1781. Po sporech se vzdálenými příbuznými Losyů získal panství Tachov Josef Mikuláš Windischgrätz v roce 1784.¹⁴

Vládu Windischgrätzů dokládá přestavba tachovského zámku, rozšíření panství o několik obcí, železniční spojení Tachova s Planou nebo vznik drobných průmyslových podniků a manufaktur na zpracovávání dřeva a perleti. Po roce 1919, kdy byla přijata nová pozemková reforma se význam rodu povážlivě zmenšil.¹⁵

¹³ FATKOVÁ, Gabriela; aut. kol. *Tachovsko: krajina v paměti/paměť v krajině*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2014. s. 17. ISBN 978-80-261-0423-0.

¹⁴ NOVÝ, Pavel. *Přelom 17. a 18. století*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.tachov.cz/prelom-17-a-18-stoleti-2870.html>> [Cit. Dne 2021-02-20].

¹⁵ NOVÝ, Pavel. *Tachov za Windischgrätzů*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.tachov.cz/tachov-za-windischgratzu-2869.html>> [Cit. Dne 2021-02-20].

2 Průmysl na Tachovsku v novověku

Industriální kolonizace proběhla v 16. – 19. století. Byla to reforma průmyslu a konec orientování se na těžbu palivového dříví. Postupně se budovaly velké podniky. Vznikaly sklárny, v menší míře i železné hutě a hamry. Krajinnou a sídelní strukturu regionu obohacovalo sklářství a železářství mnoha novými osadami, které přetrvaly i po zániku výroby a jen se měnily v chudá zemědělská hospodářství. Významné byly velké technické stavby, například jezy a náhony, regulace horských potoků, stavba hutských rybníků. Stále se zahušťovala síť cest a silnic nebo také množství drobných dolů a dobývek železných rud. V neposlední řadě to bylo právě sklářství, železářství a související výroby, které se nejvíce rozvíjely.¹⁶

2.1 Sklářská výroba

Skromné počátky sklářské výroby v 16. století vystřídala v 17. a hlavně v 18. století skutečná sklářská horečka a vše završil v 19. století propracovaný systém průmyslové výroby tabulového a zrcadlového skla, který kromě skláren zahrnoval i četné zušlechťovací provozy.¹⁷ Známe sklárny například ze Sv. Kateřiny, Rozvadova nebo Diany. Další se nacházely v již zaniklé obci Jedlina. Lobkowitzové zakládali nové sklárny ve Staré Knížecí Huti a v Nové Knížecí Huti. Znamé byly sklárny také v Pavlově Huti, Ostrůvku nebo ve Zlatém Potoce. Dalšími velkými provozovateli skláren byly Fuchsemové, Lenkové a Donhofové.¹⁸

2.2 Železářství

Nejstarší písemné doklady o zpracování železa v regionu pochází ze 14. století. Největší rozvoj nastal však v 18. a 19. století, kdy se v průmyslu začali intenzivně angažovat Windischgrätzové. Velká centra vznikala v Lučině, v Brance, v Horní Výšině nebo v Hraničkách.¹⁹

2.3 Lesnictví a dřevařství

Ve 12. století krajinu tvořily lesy bukové, jedlové a smrkové. Od 13. a od 17. století

¹⁶ FATKOVÁ, Gabriela; aut. kol. *Tachovsko: krajina v paměti/paměť v krajině*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2014. s. 26. ISBN 978-80-261-0423-0.

¹⁷ Tamtéž, s. 26.

¹⁸ PROCHÁZKA, Zdeněk. *Český les - Tachovsko Historicko-turistický průvodce č. 2*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1994. s. 16. ISBN: 80-901122-2-6.

¹⁹ FATKOVÁ, Gabriela; aut. kol. *Tachovsko: krajina v paměti/paměť v krajině*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2014. s. 35. ISBN 978-80-261-0423-0.

se skladba zdejších lesů výrazně proměnila a v 18. století kvalitního stavebního a palivového dříví začal být nedostatek. Právě v této době se rodí nové způsoby lesního hospodaření a také možnosti jejich využívání. Většina dnešních porostů na Tachovsku je tudíž výsledkem systematického lesního hospodaření v poměrně nedávné minulosti. Stále se tenčící zásoby dřeva, snaha pozemkových vrchností o vysoké a stabilní příjmy z prodeje dřeva, provozu pil a dalších dřevozpracujících podniků i zájmy myslivecké a zároveň pokroky v zemědělských a lesnických vědách vedly od 2. poloviny 18. století k rozvoji moderního lesnictví.²⁰

2.4 Výroba potaše

Na výrobu potaše bylo potřeba velké množství dřeva. Potaš byla směsí chemických látek s převahou uhličitanu draselného, jenž se přidávala jako tavidlo do sklářských kmenů. Bez potaše nebylo možné utavit žádné sklo a důležitá byla pro výrobu slavného českého křišťálu a kvalitního tabulového a zrcadlového skla. Potaš se až do konce 19. století vyráběla z dřevěného popela vyloužením vodou, odpařením filtrátu a vyžiháním surového drasla v pecích.²¹

²⁰ Tamtéž, s. 37.

²¹ Tamtéž, s. 34.

3 Tachovsko v první polovině 20. století

3.1 Obyvatelstvo

První polovina 20. století na Tachovsku probíhala ve znamení častých odsunů obyvatelstva. Oblast byla obývána téměř výhradně německy hovořícím obyvatelstvem. Období druhé světové války však nastartovalo přesuny obyvatel, které měly dopad na zdejší vývoj až do konce 20. století. Během války krajinu opustila židovská menšina, která žila v mnoha vesnicích. Po válce byla naopak vystěhována dosavadní německá většina. Probíhaly pokusy o dosazení československých občanů. Region byl ovšem příliš odlehlý a neúrodný a osídlování nedopadlo podle původních představ. V rámci systematického „budování českého pohraničí“ sem byli přizváni i lidé, kteří dosud žili mimo Československo, například Češi a Slováci žijící v Rumunsku a Bulharsku. Na Tachovsko dorazila i nepočtená skupina rumunských Rusínů.²²

3.2 „Pochody smrti“ na konci II. světové války

Tachovsko křižovaly „pochody smrti“. V dubnu 1945 procházely transporty vězňů do koncentračního tábora Flossenbürg. Nejhorším se stal ten z Buchenwaldu. Transport vyrazil 8. dubna 1945 a zamířil do Tachova, odkud vězni pokračovali pěšky do bavorského Flossenbürgu. Z těch, kteří v Tachově vystoupili z vlaku, jich pochod smrti přežila pouhá polovina. V Tachově pak zůstal největší masový hrob obětí nacismu na našem území. Z posledních dvou vozů vlaku se stala pojízdná márnice, do níž se přesouvaly mrtvolky, těch však bylo příliš mnoho. Bezvhládná těla tak končila někdy i podél trati nebo v narychlo vykopaných jámách. Takto se uvolňovalo místo v dalších vozech, kam byli umístováni mrtví. Transport dorazil 13. dubna do Plané u Mariánských Lázní. Když transport dojel do cíle v Tachově, pojízdná márnice v té chvíli obsahovala čtyři sta mrtvých. Odtud už muselo zbylých 1 500 až dva tisíce zesláblých a na kost hubených mužů různých národností, mezi nimi Češi, Němci, Francouzi, Poláci a Židé, pokračovat pěšky do zhruba třicet kilometrů vzdáleného tábora Flossenbürg. Po cestě nesměl nikdo trpícím pomoci, jinak by zaplatil vlastním životem.²³ V obci Studánka, která je od Tachova vzdálena dva kilometry, strážci postříleli dalších 200 lidí. Všichni zemřelí byli převezeni na židovský hřbitov do Tachova,

²² Tamtéž, s. 49.

²³ MRÁZOVÁ, Klára. *Nepřežili vlak hrůzy a pochod smrti, 600 obětí je pohřbeno v Tachově*. [Online]. Dostupné z: <https://www.idnes.cz/plzen/zpravy/druha-svetova-valka-naciste-fasismus-vyhlazovací-tabor-vezen-vlak-smrt-masovy-hrob.A190416_470637_plzen-zpravy_vb> [Cit. Dne 2021-03-09].

kde byli spáleni. Ze dvou tisíc vězňů došla do Flossenbürgu polovina. Ti, co zvládli útrpný pochod, měli štěstí, cestou je totiž osvobodili Američané.²⁴

3.3 Osvobození Tachovska

Tachov byl osvobozen 2. května 1945. V místě byl okamžitě vytvořen revoluční výbor. Na základě dekretů prezidenta Československa Edvarda Beneše, kterými byly naplněny principy poválečného uspořádání střední Evropy, stanovené mocnostmi protihilterovské koalice, musela většina německých obyvatel Tachovska opustit své domovy. Odsun Němců na Tachovsku byl plně pod kontrolou spojeneckých armád. Díky tomu také nedošlo k živelnému „divokému odsunu“, který by si vyžádal hromadné vraždění a mučení sudetských Němců.²⁵

O stavu budov ve městě Tachov vypovídá zápis z kroniky: *Tachov poskytuje po této stránce smutný pohled zanedbaného, zuboženého města. Staré otlučené domy, jejichž chatrná omítka odhaluje nemilosrdně vrstvy stavebního materiálu, střídají se z troskami domů, které se datují v náletu amerických bombardérů dne 14. února 1945. V této ponuré šedi takřka svítí několik nově opravených – většinou obecních – domů. Tolik o vnitřním, starém městě, s jehož smutným vzezřením silně kontrastují nové čtvrti nad nádražím a tabákovou továrnou, řady nových silnic, obtočujících oba směry od Masarykovy třídy, krásná třída gen. Stalina, nové části města Na Jitřence a Na Výspě.*²⁶

Od roku 1945 po dobu patnácti let probíhaly demoliční akce v pohraničí, kdy došlo k rozsáhlé demolici organizované ministerstvem vnitra, která měla na „dlouhou dobu“ vyčistit české pohraničí od vysídlených a neobydlených chátrajících objektů.²⁷

3.4 Počátky komunismu

Na Tachovsku působily čtyři silnější politické strany – sociálně demokratická, národně socialistická, lidová a komunistická. Hladina politického života byla zde v celku klidná. Její rozvíření začalo v dubnu a také v květnu roku 1946 v rámci předvolební

²⁴ 71 let od konce války: Pochody smrti na Tachovsku! [Online]. Dostupné z:

<<https://www.ahaonline.cz/clanek/musite-vedet/119091/71-let-od-konce-valky-pochody-smrti-na-tachovsku.html>> [Cit. Dne 2021-03-09].

²⁵ FATKOVÁ, Gabriela; aut. kol. *Tachovsko: krajina v paměti/paměť v krajině*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2014. s. 49-50. ISBN 978-80-261-0423-0.

²⁶ Státní oblastní archiv v Plzni, Tachov, *Kronika města Tachov 1945-1958, 1985*. [Online]. Dostupné z: <https://www.portafontium.eu/iipimage/30960405/soap-tc_00449_mesto-tachov-1945-1958_0240> [Cit. Dne 2021-03-11].

²⁷ KOVAŘÍK, David. *Demoliční akce v českém pohraničí v letech 1945–1960*, s. 14. [Online]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/22975/ff_d/disertacni_prace.pdf> [Cit. Dne 2021-03-12].

kampaně.²⁸

V květnových volbách v roce 1946 zvítězili na Tachovsku komunisté. V počtu hlasů pro komunistickou stranu se okres Tachov se umístil na prvním místě v Čechách. V roce 1947 do Tachova dorazili první přistěhovalci z Ukrajiny a Rumunska, kteří se usadili především ve vsích na okrajích Českého lesa. Do Tachova se přistěhovali Češi z blízkých okresů a Slováci.²⁹

Po nástupu komunistického režimu se česká vesnice značně proměnila. Důvodem byl proces kolektivizace venkova spojený se změnami pozemkového vlastnictví, zestátnění nebo združstevnění půdy a cílená likvidace velkostatkářů.³⁰ Tisíce rodin nových osídlenců se však rozhodlo vrátit se zpátky do vnitrozemí nebo se pokusit najít štěstí jinde. Zanechávaly po sobě prázdné, často ovšem poničené, vyrabované či zdevastované domy. Po krátkodobém pobytu mnohých nových osadníků zůstávaly v domech a hospodářstvích spoušť a nepořádek.³¹

²⁸ Státní oblastní archiv v Plzni, Tachov, *Kronika města Tachov 1945-1958, 1985*. [Online]. Dostupné z: <https://www.portafontium.eu/iipimage/30960405/soap-tc_00449_mesto-tachov-1945-1958_0650> [Cit. Dne 2021-03-11].

²⁹ NOVÝ, Pavel. *20. století*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.tachov.cz/20-stoleti.html>> [Cit. Dne 2021-02-21].

³⁰ KOVAŘÍK, David. *Demoliční akce v českém pohraničí v letech 1945–1960*, s. 28. [Online]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/22975/ff_d/disertacni_prace.pdf> [Cit. Dne 2021-03-12].

³¹ Tamtéž, s. 41.

4 Tachovsko ve druhé polovině 20. století

Komunistická strana získala v tehdejší Československu v roce 1948 absolutní moc a začalo tak období 41 let trvající diktatury této totalitní formy vlády. Za prvního komunistického prezidenta v Československu byl zvolen Klement Gottwald.

4.1 Komunistický režim a církevní památky

Církev přišla o část svého majetku již po roce 1945 díky pozemkové reformě. Ihned po převzetí moci v únoru 1948 však komunisté přikročili k provedení další a radikálnější pozemkové reformy. Byl vydán zákon č. 46/1948 Sb., díky kterému odňali církvi i ostatním větším vlastníkům pozemky i pod 50 ha. A církev tak přišla o dalších 80 000 ha drobných, zejména farních, pozemků roztroušených takřka po všech obcích, z jejichž výnosu byli podporováni venkovští duchovní a opravovány venkovské kostely. Zákonem 218/49 Sb. „O hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností“ se komunistický režim zavázal, že se bude starat o církevní majetek. 14. října 1949 schválilo Národní shromáždění několik církevních zákonů, jimiž se zahájila další represe církve. Jednalo se o tři zákony: 217/49 Sb., 218/49 Sb., 219/49 Sb. Podle zmíněného zákona 218 tak stát sice kontroloval hospodaření církví, ale na její provoz nepřispíval. Za komunismu stát přispíval pouze na kulturní památky a na opravy církevních objektů. Se zabavením církevního majetku po únoru 1948 byly mnohé kostely a církevní objekty využívány státem ke světským účelům. Toto nešetrné zacházení a postupné chátrání vedlo k tomu, že mnohé kostely se dostaly do stavu, kdy z bezpečnostních důvodů byla nařízena jejich demolice. V padesátých letech se zabavené kostely a církevní objekty měnily na školy, přednáškové auly, muzea, ale také skladiště, kasárna apod. O fary a různé klášterní objekty měl komunistický režim větší zájem, protože byly nejlépe využitelné. Takže v mnohých farách bývaly školy, zdravotní střediska, knihovny, ale i bydlení pro prominenty.³²

Dne 11. září 1952 vydal Státní úřad pro věci církevní pokyn k demolicím církevních objektů v zakázaném pásmu. Veškeré církevní stavby byly převedeny na stát a posléze se měly, pokud o ně neprojevíly zájem PS nebo armáda, zbourat. Pohraniční ONV měly po dohodě s místní konzistoří nebo příslušným farním úřadem zařídit převoz varhan, zvonů a všeho bohoslužebného zařízení na bezpečné místo tak, aby neutrpěly žádnou

³² KALNÝ, Mojmir. *Stručný přehled osudů české církve ve 2. tisíciletí se zvláštním zřetelem ke vztahu státu k církvi a k systému financování církve*. s. 45-47. [Online]. Dostupné z: <<https://docplayer.cz/376380-H-i-s-t-o-r-i-e-strucny-prehled-osudu-ceske-cirkve-ve-2-tisicileti-se-zvlastnim-zretelem-ke-vztahu-statu-k-cirkvi-a-k-systemu-financovani-cirkve.html>> [Cit. Dne 2021-03-16].

škodu.³³

4.2 Pohraničí a „Železná opona“

Již krátce po únorových událostech roku 1948 byla zvýšena ostraha hranice, která s sebou mimo jiné přinesla vybudování zábran na hlavních hraničních přechodech a překopání cest na přechodech regionálních. Od 1. dubna 1950 bylo zřízeno hraniční pásmo ve vzdálenosti od dvou do šesti kilometrů od hranice státu.³⁴ V hraničním pásmu bylo zakázáno se zdržovat po setmění mimo veřejné cesty či železniční trať, dále bylo zakázáno pořizovat fotografie nebo filmové snímky nebo provádět zeměměřičské práce či mapování. Zároveň okresní národní výbory měly v hraničním pásmu a v dvoukilometrové oblasti směrem do vnitrozemí odstranit všechny orientační pomůcky, které by mohly usnadnit zejména cizím osobám přechody přes státní hranici. Toto opatření se týkalo i cedulí s názvy obcí i ukazatelů se vzdálenostmi. Výjimku tvořily cedule na silnicích vedoucích k oddělením pasových kontrol a názvy železničních stanic.³⁵

V červnu roku 1951 v pohraničí došlo k další změně. Nově bylo zřízeno zakázané pásmo, které bylo ve vzdálenosti do 2 km od hranice. V této oblasti nesměl nikdo bydlet ani se pohybovat bez speciální propustky a doprovodu. Na toto pásmo pak navazovalo již zmíněné pásmo hraniční. Každý zdejší obyvatel prošel speciální prověrkou a i pro práci v tomto prostoru bylo nutno získat propustku. Na veřejných cestách byly vybudovány závory.³⁶

K datu 11. července 1951 byl schválen komunistickými poslanci zákon o ochraně státních hranic, který občanům Československa upřel základní právo na svobodu pohybu. Na jeho základě vznikla Pohraniční stráž. Pohraničníci tento smutný den slavili jako svátek.³⁷

Od listopadu 1951 začalo vyklízení obcí v zakázaném pásmu, které bylo následované ničením vybraných staveb. V témže roce bylo také rozhodnuto o vybudování

³³ KOVAŘÍK, David. *Demoliční akce v českém pohraničí v letech 1945–1960*, s. 102, 103. [Online]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/22975/ff_d/disertacni_prace.pdf> [Cit. Dne 2021-03-12].

³⁴ FUNK, Lukáš; RAK, Michal; VÁŇA, Martin. *Vesnice v zajetí železné opony - možnosti archeologického poznání studené války*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.antropoweb.cz/cs/vesnice-v-zajeti-zelezne-opony-moznosti-archeologickeho-poznani-studene-valky>> [Cit. Dne 2021-03-12].

³⁵ MAŠKOVÁ, Tereza; MORBACHER, Lubomír. *Železná opona v Československu*, s. 4. [Online]. Dostupné z: <<https://www.ustrcr.cz/data/pdf/hranice/studie.pdf>> [Cit. Dne 2021-03-12].

³⁶ FUNK, Lukáš; RAK, Michal; VÁŇA, Martin. *Vesnice v zajetí železné opony - možnosti archeologického poznání studené války*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.antropoweb.cz/cs/vesnice-v-zajeti-zelezne-opony-moznosti-archeologickeho-poznani-studene-valky>> [Cit. Dne 2021-03-12].

³⁷ BERNATT-RESZCZYNSKÁ, Markéta. *Spadla železná opona*. [Online]. Dostupné z: <<https://www.pametnaroda.cz/cs/magazin/stalo-se/spadla-zelezna-opona>> [Cit. Dne 2021-03-14].

ženijně - technického zabezpečení hranice a započala se tak výstavba „železné opony“.³⁸ Jednalo se o přibližně 20 metrů široký pás s ploty z ostnatého drátu, v lesnatých úsecích zasazený v širokých průsecích, lemoval celou hranici s Rakouskem a Německem. Drátěné zátarasny byly pod proudem vysokého napětí, na zemi ležely kotouče ostnatého drátu a některé úseky byly dokonce zaminovány.³⁹ První stěna vysoká asi dva metry z neprostupného ostnatého drátu předcházela střední stěnu, která byla v letech 1952 – 1965 napájena smrtícím napětím 3 – 6 tisíc voltů. Poslední stěna sloužila jako zábrana pro zvěř. Systém byl na některých místech doplněn minovými poli. Ta zůstala funkční až do roku 1957.⁴⁰

Vznik zakázaného a hraničního pásma zasáhl tisíce obyvatel žijících v těchto oblastech a definitivně odsoudil k zániku stovky vesnic a samot.⁴¹ V pásmech probíhaly rozsáhlé demolice. V rámci demolic byly v pohraničí zničeny také nesmírně cenné historické památky, v zakázaném pásmu byly zbořeny všechny kostely, protože byly vnímány jako symboly kultury původního odsunutého německého obyvatelstva.⁴²

Vzhledem ke tvaru tachovského okresu, který tvoří charakteristický výběžek západní hranice s Německem, zde sahala zakázaná pásma hlouběji do vnitrozemí než v jiných oblastech. Na jeho území se nachází celkem deset vesnic, které se však po odsunu německého obyvatelstva již nepodařilo nikdy plně dosídlit. Důvodem byla jednak agrární neatraktivnost těchto území, přílišná vzdálenost od etnicky českého vnitrozemí a v neposlední řadě nechuť nově příchozích bydlet v těsné blízkosti hranice. Počet obyvatel těchto vesnic v roce 1950, tedy těsně před jejich vystěhováním, pouze ve třech případech dosahuje počtu méně než deseti procent předválečného stavu, a ve zbylých případech je dokonce roven nule. Přesídlen do hraničního pásma či do vnitrozemí tak byl jen minimální počet obyvatel. Lze se tedy domnívat, že tato prakticky liduprázdná oblast by

³⁸ FUNK, Lukáš; RAK, Michal; VÁŇA, Martin. *Vesnice v zajetí železné opony - možnosti archeologického poznání studené války*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.antropoweb.cz/cs/vesnice-v-zajeti-zelezne-opony-moznosti-archeologickeho-poznani-studene-valky>> [Cit. Dne 2021-03-12].

³⁹ *Muzea a památníky železné opony: kde je najdete?* [Online]. Dostupné z: <<https://www.kudyznudy.cz/aktuality/muzea-a-pamatniky-zelezne-opony-kde-je-najdete>> [Cit. Dne 2021-02-26].

⁴⁰ BREITFELDER, Miroslav. *Železná opona*. [Online]. Dostupné z: <<https://www.sumavanet.cz/zelezna-opona.s-16005-REALHI>> [Cit. Dne 2021-03-12].

⁴¹ FUNK, Lukáš; RAK, Michal; VÁŇA, Martin. *Vesnice v zajetí železné opony - možnosti archeologického poznání studené války*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.antropoweb.cz/cs/vesnice-v-zajeti-zelezne-opony-moznosti-archeologickeho-poznani-studene-valky>> [Cit. Dne 2021-03-12].

⁴² MAŠKOVÁ, Tereza; MORBACHER, Lubomír. *Železná opona v Československu*. s. 5. [Online]. Dostupné z: <<https://www.ustrcr.cz/data/pdf/hranice/studie.pdf>> [Cit. Dne 2021-03-12].

pravděpodobně stejně v budoucnu zanikla i v případě nezřizování železné opony.⁴³

Železná opona neodřízla jen sousední státy, ale její vinou byla nepřístupná rozsáhlá území podél hranic. Pohraniční území čekalo na své odhalení několik desítek let, během nichž ovšem nenávratně zmizely nejenom typické samoty, roztroušené po horských svazích, ale také celé vesnice, četné kostely, kaple a poutní místa.⁴⁴

Dne 23. prosince 1989 v Nových Domcích u Rozvadova ministři zahraničních věcí Československa a Německa Jiří Dienstbier a Hans-Dietrich Genscher symbolicky přestříhli dráty železné opony. Na místě se nachází památník, který slavnostně odhalil Jiří Dienstbier 26. července 1993 na návrh starostů obcí Rozvadov a Waidhausu. Památník tvoří dva kamenné obelisky, které symbolizují českou a německou část hranice. V horní části jsou od sebe rozdělené ostnatými dráty.⁴⁵

⁴³ FUNK, Lukáš; RAK, Michal; VÁŇA, Martin. *Vesnice v zajetí železné opony - možnosti archeologického poznání studené války*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.antropoweb.cz/cs/vesnice-v-zajeti-zelezne-opony-moznosti-archeologickeho-poznani-studene-valky>> [Cit. Dne 2021-03-12].

⁴⁴ *Muzea a památníky železné opony: kde je najdete?* [Online]. Dostupné z: <<https://www.kudyznudy.cz/aktuality/muzea-a-pamatniky-zelezne-opony-kde-je-najdete>> [Cit. Dne 2021-02-26].

⁴⁵ *Nové Domky - Památník likvidace železné opony*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.pametnimista.usd.cas.cz/nove-domky-pamatnik-likvidace-zelezne-opony/>> [Cit. Dne 2021-02-26].

5 Vybrané kostely na Tachovsku

5.1 Kostel sv. Martina v Bohuslavi

Kostel sv. Martina stával v obci Bohuslav v okrese Tachov, asi pět kilometrů severozápadním směrem od města Přimda.

5.1.1 Ves Bohuslav

Bohuslav byla postavena při silnici Hoštka-Labut'. Pojmenování vsi Bohuslav lze zřejmě odvozovat z vlastního jména jejího možného zakladatele Bohuslava z Krasíkova. Tento muž na blízké Přimdě působil jako purkrabí a snad právě on byl zakladatelem osídlení v tomto místě. Ves byla prvně zmíněna v roce 1352.⁴⁶ V textech se objevovala pod názvy Bohuslaw, Bauslaw, Bauslawj, v němčině Wusleben, Wuszleben, lidově Wouslum.⁴⁷

Spolu s okolními vesnicemi patřila privilegovaná Bohuslav, neboť náležela k ochranným chodským vsím, do majetku krále. Ves jako taková tvořila nedílnou součást panství Velké Dvorce.⁴⁸

V průběhu staletí se v čele panství vystřídala řada šlechtických rodů, především Švamberkové, dále Martinicové, Lobkovicové a naposledy Novohradští Kolovratové a Kolowrat-Krakowští. V roce 1942 jim byl majetek zkonfiskován nacistickým Německem.⁴⁹

Ke konci 2. světové války zde došlo k potyčce americké a německé armády, při které vznikl požár, který zničil mnoho zdejších usedlostí. Po této válce byla ves téměř neosídlena. Od roku 1949 do roku 1990 byla ves součástí vojenského prostoru, mimo jiné zde vznikla i tanková střelnice.⁵⁰

5.1.2 Kostel sv. Martina

Kostel sv. Martina byl jednoznačně nejvýznamnější stavbou v obci. První zmínka o něm pochází již z roku 1352. Během patnácti let se zde vystřídalo hned několik farářů, například Petr, Jindřich, či Konrád, který již měl zkušenosti s vedením kostela v Tisové. Jednalo se o jedno z nejméně výnosných beneficií tepelského děkanátu. Je doloženo, že

⁴⁶ NEKOLNÝ, Lukáš. *Zaniklá obec Bohuslav*. [Online]. Dostupné z: <<https://www.nacestu.cz/clanky-obsah/zanikla-obec-bohuslav>> [Cit. Dne 2020-11-11].

⁴⁷ VETRÁK, Miroslav. *Archiv obce Bohuslav 1930 – 1940*, s. 6. [Online]. Dostupné z: <https://www.inventare.cz/pdf/soap-tc/soap-tc_ap0074_00117_ao-bohuslav.pdf> [Cit. Dne 2020-11-11].

⁴⁸ Tamtéž, s. 6.

⁴⁹ Tamtéž, s. 6.

⁵⁰ *Bohuslav – Zaniklé obce a objekty*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.zanikleobce.cz/index.php?detail=1438811>> [Cit. Dne 2020-11-11].

farář Petr v roce 1352 platil šest grošů papežského desátku. Patronem kostela se stal pražský arcibiskup a český král. Roku 1573 patron Jindřich ze Švanberka sem jako faráře dosadil odpadlého premonstráta Jana z tepelského kláštera, který byl nekatolíkem.⁵¹

Během 30. leté války byl kostel spolu se vsí zpustošen a později znovu obnoven.⁵²

V 1. polovině 18. století zde probíhala barokní přestavba. Dalšími důležitými roky jsou bezpochyby 1792 a 1861, kdy úpravy nové podoby kostela pokračovaly a také byla postavena zcela nová věž. Kostel byl charakteristický svojí jednoduší výstavbou, loď byla obdélná a zaklenutá třemi poli valené klenby s výsečemi a pravoúhlým presbytářem s křížovou klenbou. Fasáda byla nečleněná a prolamovala jí drobná půlkruhově zaklenutá okna. Nová věž byla hranolová se sakristií v přízemí a přiléhala k severní stěně choru. Na konci valbové střechy měla malou zvoničku. Vstup do lodi kryla drobná předsíň, jenž přiléhala k západnímu průčelí. Interiér z 19. století byl zařízen v pseudorománském stylu. V lodi se nacházelo několik náhrobníků ze 17. století.⁵³

V kronice farního kostela v Bohuslavi se dochoval zápis, že dne 12. října roku 1946 byly děkanskému úřadu v Tachově podány do úschovy následující zlaté či pozlacené bohoslužebné předměty: dvě monstrance o délkách 71,5 a 54,5 cm; umělecký kalich na malé hostie s deskou (nad ním: „Agnus Dei“), výše 33 cm a hořejší průměr 11,9 cm a také mešní kalich s patenou s výškou 22,9 cm a hořejším průměrem 9,1 cm.⁵⁴

V roce 1949 se kostel spolu se vsí dostal do rukou Československé armády a byl přeměněn na skladiště zásob. V roce 1963 prostory kostela zcela vyhořely. O tři roky později byly poslední zbývající budovy v obci, jako například škola, zbořeny. Od té doby místo postupně chátralo. Po roce 1990 byl vojenský prostor zrušen. V dnešní době jsou na místě kostela jen nevýrazné zbytky základů zarostlé hustou vegetací a jako připomínka slouží tři kříže.⁵⁵

Pozemek, na němž kostel stál, je v současnosti v soukromém vlastnictví rodu Kolowrat-Krakowských.⁵⁶

⁵¹ ČECHURA, Martin. *Zaniklé kostely Čech*. Praha: Libri. 2012. s. 23. ISBN:978-80-7277-507-1.

⁵² *Bohuslav*. [Online]. Dostupné z:

<http://www.soupisnamatek.com/okres_tachov/foto/bohuslav/bohuslav.htm> [Cit. Dne 2020-11-11].

⁵³ ČECHURA, Martin. *Zaniklé kostely Čech*. Praha: Libri. 2012. s. 23. ISBN:978-80-7277-507-1.

⁵⁴ Státní oblastní archiv v Plzni, Tachov, *Kronika fary Bohuslav, 1620–1937*. [Online]. Dostupné z: <https://www.portafontium.eu/iipimage/30960022/soap-tc_00259_fara-bohuslav-1620-1937_1300> [Cit. Dne 2020-11-11].

⁵⁵ ČECHURA, Martin. *Zaniklé kostely Čech*. Praha: Libri. 2012. s. 23. ISBN:978-80-7277-507-1.

⁵⁶ *Bohuslav – kostel sv. Martina*. [Online]. Dostupné z: <<http://znicenekostely.cz/?load=detail&id=13728>> [Cit. Dne 2020-11-11].

5.1.3 Vlastní popis současného stavu

Základy domů obce leží při vinuté silnici mezi Labutí a Hošťkou. Zhruba uprostřed zaniklé vsi se nachází mezi stromy těžko viditelné základy kostela sv. Martina, které jsou zarostlé trávou a překryté popadanými stromy. Před prostorem, kde kostel stával, je povalený kamenný podstavec pod kříž porostlý mechem. (viz Příloha č. 2 – Bohuslav, kostel sv. Martina dnes) Naproti přes silnici lze vidět kromě dalších základů zbořených domů také studánku a v roce 2011 obnovený pomník sv. Jiří, který je připomínkou smrtelného zranění chlapce Georga Müllera z 26. prosince 1878. Pomník mu zde postavili zdrcení rodiče Christof a Margaretha.

5.2 Kostel Všech svatých v Boněnově

Kostel Všech svatých stojí v obci Boněnov nedaleko Chodové Plané, od které je vzdálena přibližně sedm kilometrů.

5.2.1 Ves Boněnov

První zmínka o tvrzi na Boněnově pochází z roku 1360, kdy místní majitel Stupko z Boněnova prodal svůj majetek opatu z tepelského kláštera Benedovi z Volfštejna.⁵⁷ Ves poté patřila klášteru Teplá a drobným šlechticům. V jejím okolí se na konci 15. století těžilo stříbro, v průběhu 2. poloviny 16. století byly části vsi spojeny přikoupením k panství Planá. V roce 1929 měla obec 50 domů a 313 obyvatel (z toho 3 Češi).⁵⁸ Z obce, která se v roce 1930 skládala z 54 usedlostí, zbylo jen torzo. 30 objektů bylo po druhé světové válce srovnáno se zemí. Roku 1991 zde stálo 21 domů a žilo 76 obyvatel.⁵⁹

Jednou z největších dominant obce je kostel a barokní perla v podobě malé kaple s velice bohatě členěnou fasádou, jenž se nachází pod vsí. Jedná se o architektonicky náročnou stavbu, jejíž ztvárnění se přisuzuje českému architektovi italského původu Janu Blažejí Santinimu-Aichelovi.⁶⁰

5.2.2 Kostel Všech svatých

Kostel Všech svatých je hlavní dominantou vsi. Byl vybudován v novorenesančním

⁵⁷ HORÁČEK, Matouš. *Boněnov*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.tachovsko.com/bonenov.html>> [Cit. Dne 2020-12-15].

⁵⁸ *Boněnov – Zaniklé obce a objekty*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.zanikleobce.cz/index.php?obec=4123>> [Cit. Dne 2020-12-15].

⁵⁹ HORÁČEK, Matouš. *Boněnov*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.tachovsko.com/bonenov.html>> [Cit. Dne 2020-12-15].

⁶⁰ Tamtéž.

stavebním slohu v letech 1877 - 1878 tachovským stavitelem Josefem Krausem, pravděpodobně podle návrhu architekta Ing. Josefa Týla. Ve stavbě bylo využito poměrně velké množství náročných a pracných kamenických prvků z načervenalé žuly, kterými jsou zpevněny nároží lodi i věže a obložen celý sokl.⁶¹

Po roce 1948 začal kostel chátrat. Poslední bohoslužba se v kostele konala v roce 1986, v roce 1990 se propadla přední část střechy a klenba lodi nad kůrem a později byl z bezpečnostních důvodů stržen jehlancový krov věže. Zvon z kostela byl v roce 1995 předán do kostela v Klenčí pod Čerchovem. V roce 2008 byla zvažována demolice vedená plzeňskou biskupskou konzistoří. Ale v květnu téhož roku byl kostel zachráněn, když jej převzal od církve "Občanský spolek pro obnovu tepelského regionu" a zahájil jeho opravu.⁶² Pozemek s kostelem patří "Občanskému spolku pro obnovu tepelského regionu". Kostel je dnes znovuobnoven a konají se v něm kulturní akce.⁶³

Kostel Všech Svatých nahradil původní a mnohem starší kostel z 15. století, který stával na blíže neurčeném místě a byl stržen po dokončení toho současného.⁶⁴

Kostel spadá pod římskokatolickou církev, diecézi plzeňskou, vikariát tachovský. Farnost vedena v Plané u Mariánských Lázní.⁶⁵

5.2.3 Vlastní popis současného stavu

Obec s kostelem se nachází vysoko v kopcích nad stříbrnými doly v Michalových Horách. Samotný kostel Všech svatých najdeme uprostřed vesnice. Je nově zrekonstruován a v jeho blízkosti lze vidět malé usedlosti. (viz Příloha č. 4 – Boněnov, kostel Všech svatých dnes)

5.3 Kostel sv. Anny v Jedlině

Pozůstatky kostela sv. Anny se nachází v zaniklé obci Jedlina v těsné blízkosti státní hranice s Německem.

⁶¹ *Boněnov – Zaniklé obce a objekty*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.zanikleobce.cz/index.php?obec=4123>> [Cit. Dne 2020-12-15].

⁶² *Boněnov – kostel Všech svatých*. [Online]. Dostupné z: <<http://znicenekostely.cz/?load=detail&id=7241>> [Cit. Dne 2020-12-15].

⁶³ Tamtéž.

⁶⁴ HORÁČEK, Matouš. *Boněnov*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.tachovsko.com/bonenov.html>> [Cit. Dne 2020-12-15].

⁶⁵ Diecéze plzeňská - *filiální kostel Všech svatých, Boněnov*. [Online]. Dostupné z: <<https://www.bip.cz/cs/katalog/kostely/filialni-kostel-vsech-svatych-bonenov>> [Cit. Dne 2020-12-15].

5.3.1 Ves Jedlina

Bývalá obec Jedlina se nachází nedaleko od české hranice s Bavorskem. Rozkládala se v odlesněné krajině při silnici Rozvadov-Zahájí přibližně 14 kilometrů od Tachova. Její německý název byl znám jako Neu Donhausen. Pozemek, na němž se rozprostírala, patřil k tachovskému panství a ves byla založena kolem roku 1626.⁶⁶

Třicetiletá válka výrazně zasáhla do rozvoje vesnice. Do roku 1648 pak byla pustá. Klidnější rozvoj lokality nastává od 60. let 17. století. V tomto období získala svůj německý název, pod kterým ji můžeme znát dodnes, tedy Neu Losimthal, a to na počest Johanna Antona Losyho z Losimthalu, což byl majitel tachovského panství v roce 1664. V roce 1699 se objevuje zmínka, že zdejší sklářská huť je vyhořelá.⁶⁷

Výrazné změny v osídlení nastaly ve druhé polovině 18. století. V tomto období byla založena i první farnost. Během let byla ve vsi vystavěna škola a Güntnerova nemocnice, pojmenována po Dr. Wenzel Güntner, který své rodné obci daroval potřebné prostředky k výstavbě a provoz.⁶⁸ Na místním hřbitově nad vesnicí byly pochováni zástupci českého šlechtického rodu Malovců.⁶⁹

V roce 1921 z nemocnice vznikl chorobinec. Rozvoj obce byl patrný i mezi světovými válkami díky továrně na dřevěné výrobky, několika obchodům s potravinami a pekárnou, čtyřem hospodám, řeznictvím nebo poštovní a četnické stanici. Od počátků vesnice se obyvatelé živili prací v dřevařském a především v sklářském průmyslu.⁷⁰

Po druhé světové válce obcí procházelo hraniční pásmo a postupně byla zničena.⁷¹ Od 50. do 60. let zde působila stejnojmenná rota Pohraniční stráže. Jako upomínka na obec Jedlinu v dnešní době slouží hřbitov s již opravenými a vyčistěnými náhrobky a postaveným dřevěným křížem. Stojí zde také opravený památník obětem 1. světové války a samozřejmě porostlé ruiny zbořených staveb a na mnohých místech pouze propadlé

⁶⁶ *Jedlina – Zaniklé obce a objekty*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.zanikleobce.cz/index.php?obec=2731>> [Cit. Dne 2020-11-23].

⁶⁷ ŠMÍDA, Zdeněk. *Vybraná zaniklá sídla Tachovska*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.zdeneksmida.cz/rozb-ozbor-jizniho-pohranici/cesky-les/vybrana-zanikla-sidla-tachovska.html>> [Cit. Dne 2020-11-23].

⁶⁸ Tamtéž.

⁶⁹ *Jedlina – Zaniklé obce a objekty*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.zanikleobce.cz/index.php?detail=1438861>> [Cit. Dne 2020-11-23].

⁷⁰ ŠMÍDA, Zdeněk. *Vybraná zaniklá sídla Tachovska*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.zdeneksmida.cz/rozb-ozbor-jizniho-pohranici/cesky-les/vybrana-zanikla-sidla-tachovska.html>> [Cit. Dne 2020-11-23].

⁷¹ *Jedlina (Neu Losimthal) Příběhy Sudet | Geschichten aus dem Sudetenland*. [Online]. Dostupné z: <<https://pameti.cpkp-zc.cz/zanikle-obce-zapadnich-cech/tachovsko/38-jedlina-neu-losimthal/>> [Cit. Dne 2020-11-23].

sklepy.⁷²

5.3.2 Kostel sv. Anny

Empírový kostel sv. Anny byl největší dominantou vsi. První církevní stavba v Jedlině, malý kostelík, stála již v roce 1787 a z prostředků Náboženského fondu byla zřízena farnost. Výstavba kostela byla uskutečněna mezi lety 1816-1817. Jako správci byli jmenováni dva kněží, kteří počínaje rokem 1823 získali dohled nad nově zbudovanou školou. V polovině 19. století byla ke kostelu zhotovena věž.⁷³

Kostel sv. Anny byl vybudován jako jednodlní stavba. Loď byla obdélná a se čtvercovým presbytářem, k němuž přiléhala sakristie drobných rozměrů z východní stěny. Loď i s presbytářem byly kryty rovným stropem a zastřešeny vysokou valbovou střechou. Stěny kostela byly osvětleny štíhlými, segmentově zaklenutými okny. K západnímu průčelí byla připojena štíhlá hranolová věž s vysokou jehlanovou střechou. Schodišťový přístavek byl vybudován na jižní straně. Interiér kostela pocházel z rokokového stavebního stylu.⁷⁴

V záznamu z farní kroniky je uvedeno, že kostel potkala významná událost. Dne 15. června 1944 navštívil Jedlinu (tehdy Neulosimthal) vikář dr. Johann Reminger z Prahy. Odpoledne byla sloužena mše svatá za padlé muže ve válce. Při neúčasti starosty obce jeho projev zastával sám Johann Reminger. Účast lidí byla velmi potěšující. Přítomen byl také generální vikář nebo pastor Michael Wagner z Neukirchen - sv. Christoph. Cestu sem vážili i někteří duchovní z Waidhausu, Burkhardtsriethu a Pleisteinu.⁷⁵

Po odsunu německých obyvatel z pohraničí a po nástupu komunismu v tehdejší Československu sloužil kostel jako stodola a seník.⁷⁶ Počínaje rokem 1950 byla zabrána kostelní věž. Z věže vznikla pozorovatelná, kterou využívali členové Pohraniční stráže.⁷⁷ Působila zde rota PS - Jedlina (12. bPS Planá, 4. prPS Rozvadov). Rota sídlila v budově po bývalém zdravotnickém zařízení (bývalý Grüntnerův špitál). Vznik roty se datuje k 2. září

⁷² ŠMÍDA, Zdeněk. *Výbraná zaniklá sídla Tachovska*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.zdeneksmida.cz/rozbor-jizniho-pohranici/cesky-les/vybrana-zanikla-sidla-tachovska.html>> [Cit. Dne 2020-11-23].

⁷³ ČECHURA, Martin. *Zaniklé kostely Čech*. Praha: Libri. 2012. s. 94. ISBN:978-80-7277-507-1.

⁷⁴ *Jedlina – kostel sv. Anny*. [Online]. Dostupné z: <<http://znicenekostely.cz/index.php?load=detail&id=13803>> [Cit. Dne 2020-11-23].

⁷⁵ Státní oblastní archiv v Plzni, Tachov. *Kronika fary Jedlina, 1787–1948*. [Online]. Dostupné z: <https://www.portafontium.eu/iipimage/30960137/soap-tc_00266_fara-jedlina-1836-1948_0630> [Cit. Dne 2020-11-23].

⁷⁶ ČECHURA, Martin. *Zaniklé kostely Čech*. Praha: Libri. 2012. s. 94. ISBN:978-80-7277-507-1.

⁷⁷ ŠMÍDA, Zdeněk. *Výbraná zaniklá sídla Tachovska*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.zdeneksmida.cz/rozbor-jizniho-pohranici/cesky-les/vybrana-zanikla-sidla-tachovska.html>> [Cit. Dne 2020-11-23].

1948, kdy zde začala působit 2. pohraniční četa SNB (4. pohraniční rota SNB - útvar 7186, Přimda). Útvar byl tehdy ještě dislokován do budov v obci (hospoda, fara). Dnem 1. ledna 1951 byla zaujata nová sestava 12. bPS Planá a rota dostala číslo 16. Rotě začal velet por. Josef Belanyi. Zánik roty (a zároveň i zbytku obce) se datuje do roku 1974. Rota jako taková zanikla k 1.1.1966.⁷⁸

V květnu 1963 kostel po zásahu bleskem do základů vyhořel. Zbylé zdivo bylo odstřeleno 11.11. 1966 v odpoleních hodinách. Vedle pozůstatků kostela stojí dnes obnovený památník padlým v první světové válce. V dnešní době je pozemek v soukromém vlastnictvím, konkrétně církve – Náboženské matice.⁷⁹

5.3.3 Vlastní popis současného stavu

Zhruba dva kilometry po úzké a kamenité cestě od malé obce Stará Knížecí Huť se nachází v krásné přírodě základy domů, jejich sklepů, Güntnerovy nemocnice a samozřejmě také kostela sv. Anny. Po pravé straně se nacházelo centrum vsi. Po levé teče potůček a dále jsou patrné základy několika usedlostí a plotů kolem nich. Základy kostela kompletně porostlé dřevinami nalezneme několik metrů od návsi směrem ke státní hranici s Německem, která leží jen pár set metrů odtud. V místě, kde stála věž je dnes viditelná hromada zeminy a kamení. (viz. Příloha č. 6 – Jedlina, kostel sv. Anny dnes) Vedle kostela se nachází velký pomník se jmény obyvatel, kteří padli za obět' I. světové válce, informační tabule a lavička.

5.4 Kostel sv. Jana Křtitele Kočov

Torzo mohutného kostela sv. Jana Křtitele se nachází v osadě Janov, patří k obci Kočov, nachází se v tachovském okrese, asi 6 km od Plané u Mariánských Lázní.

5.4.1 Ves Kočov

První zmínka o obci pochází pravděpodobně z roku 1357, v té době se zde usídlil starý šlechtický rod Kočovských ze západních Čech. Právě podle vsi získali svůj název. Kočovští z Kočova vlastnili prokazatelně erb již v roce 1361.⁸⁰

Kočovský rod byl ve středověku velmi rozvětven, nositelé tohoto jména žili na řadě

⁷⁸ *Jedlina*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.vojensko.cz/jedlina>> [Cit. Dne 2020-11-23].

⁷⁹ *Jedlina – kostel sv. Anny*. [Online]. Dostupné z: <<http://znicenekostely.cz/index.php?load=detail&id=13803>> [Cit. Dne 2020-11-23].

⁸⁰ *Kočov*. [Online]. Dostupné z: <<https://www.mistopisy.cz/pruvodce/obec/9746/kocov/historie/>> [Cit. Dne 2020-12-21].

míst západních Čech. Do dějin se zapsal Přibík, který se za husitských válek postavil na stranu katolické šlechty a podle legendy to byl právě on, kdo připravil u Rabí Jana Žižku o jedno oko.⁸¹

Prvním známým rytířem byl Konrád z Kočova a po něm jeho syn Humprecht. V 16. století se v držení Kočova vystřídala řada českých i zahraničních feudálů, především z dnešního Německa. V polovině 16. století zahájil tehdejší majitel panství přestavbu zdejší tvrze na renesanční zámek. V roce 1602 bylo panství s poplužním dvorem prodáno Bedřichu Šlikovi z Lokte. Tím byl Kočov připojen k vedlejšímu panství Planá. Protože majitelé sídlili na plánském zámku, kočovská tvrz postupně upadala. Součástí kočovského panství bývaly v 17. století vsi, například Ústí, Lhota, Doly, Kurojedy, Klíčov, Lom u Tachova a Jemnice. Plánské a tím i tedy kočovské panství koupil v roce 1665 rod Sinzendorffů, který jej vlastnil do roku 1822. V době jejich působení byla také založena nedaleká osada Janov. Ze záznamů z druhé poloviny 18. století vyplývá, že panské sídlo bylo tehdy malým zámečkem s vodním příkopem. V roce 1793 byla postavena císařská silnice, která obcí procházela. V roce 1823 převzali panství krátce Nostitzové. V obci fungovala také četnická stanice, na konci roku 1895 byl založen hasičský sbor a fungovala zde také dvoutrídni škola.⁸²

Po skončení druhé světové války bylo převládající německé obyvatelstvo vysídleno. Čtyři usedlosti lehly popelem při požáru na podzim 1945, poté přišli čeští dosídlenci. V roce 1957 v obci fungovala malá elektrárna, pekárna Jednoty Tachov a Státní statek. V obci byla prodejna Jednoty, zajížděla sem pojízdná prodejna textilu. V roce 1976 byla vybudována nová prodejna Jednoty a kvůli tomu byla zbořena kaplička, která stávala u plotu při silnici. O čtyři roky později přestal být Kočov po 130 letech samostatnou obcí a spolu s dalšími osadami byl přičleněn k Plané. Samosprávu získal Kočov znovu v roce 1990. V roce 2000 stanul ve středu zájmu poničený kostel sv. Jana Křtitele nedaleko Kočova, kde režisér Zdeněk Troška natáčel pekelné scény své pohádky *Z pekla štěstí 2*.⁸³

5.4.2 Kostel sv. Jana Křtitele

Poprvé je kostel sv. Jana Křtitele zmíněn v roce 1572. Osada v sousedství této barokní stavby byla pustá v polovině 16. století. S určitostí nelze říct, jak stavba ve svých

⁸¹ *Historie Kočova*. [Online]. Dostupné z: <https://tachovsky.denik.cz/zpravy_region/historie-kocova20110209.html> [Cit. Dne 2020-12-21].

⁸² Tamtéž.

⁸³ Tamtéž.

začátcích vypadala, prameny se o tom nenašly. V letech 1728 – 1732 byla na jeho místě postavena svatyně. Kostel nechal vystavět tehdejší majitel panství Planá, hrabě Václav ze Sinzen-dorfu. 1. června roku 1728 byl položen základní kámen a 24. června 1732 byl kostel vysvěcen kladrubským opatem Josefem Sieberem. O rok později jeho interiér zdobily nástěnné malby V. S. Schmidta.⁸⁴

Lod' kostela byla obdélná, ve střední části rozšířená do náznaku jednoduchého křížení. Završena byla v západní a východní části valenou nebo plackovou klenbou s výsečemi, střední část kopulí. Při severní a jižní stěně byly z vnější části přistavěny obdélné sakristie či kaple, v interiéru se nacházely patrové oratoře. Lod' je osvětlena dvěma patry obdélných oken, která pocházela z doby přestavby na manufakturu. Na východě je připojen presbytář, uzavřený zevnitř půlkruhově a z vnějšku trojboce. Zaklenut byl valenou klenbou, závěr konchou. Západní část byla odbourána. Vnější stěny jsou členěny výraznými štukovými lizénami a profilovanou podokenní římsou.⁸⁵

Roku 1781 na základě církevních reforem císaře Josefa II. byl kostel uzavřen a o tři roky později definitivně zrušen. Přesto se zde dále konaly příležitostné bohoslužby a místo bylo velmi navštěvováno. V roce 1830 získal kostel za roční rentu 50 zlatých malíř porcelánu Josef Müller se společníkem od dalšího majitele plánského panství hraběte Nostice. Přestavba na továrnu k výrobě porcelánu byla schválena. Během dalších tří let výroba začala, avšak její rentabilita byla velmi malá a upadala do dluhů. Nakonec byla porcelánka roku 1834 prodána Ferdinandu Kriegelsteinovi ze Sternfeldu, kterému se dluh povedlo snížit, ale výroba zisk nepřinášela. Po jeho smrti o rok později byla budova opuštěna a o nabízený pronájem nikdo nestál. Od té doby kostel sv. Jana Křtitele chátral. Využívána byla pouze budova fary pro správce a také pro německou školu.⁸⁶

Výrazněji byl kostel poničen v roce 1957. Stalo se tak na pokyn tehdejší komunistické vlády. Byla odstřelena nejpřednější část údajně z důvodu, aby se zde nemohli skrývat možní „záškodníci“ a další odpůrci režimu. V dnešní době pozemek se zbytky kostela patří firmě Laspa, s.r.o. se sídlem v nedalekém Klíčově.⁸⁷

⁸⁴ ČECHURA, Martin. *Zaniklé kostely Čech*. Praha: Libri. 2012. s. 258. ISBN:978-80-7277-507-1.

⁸⁵ *Svatý Jan – bývalý kostel sv. Jana Křtitele*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.znicenekostely.cz/index.php?load=detail&id=6433>> [Cit. Dne 2020-12-21].

⁸⁶ ČECHURA, Martin. *Zaniklé kostely Čech*. Praha: Libri. 2012. s. 258. ISBN:978-80-7277-507-1.

⁸⁷ *Svatý Jan – bývalý kostel sv. Jana Křtitele*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.znicenekostely.cz/index.php?load=detail&id=6433>> [Cit. Dne 2020-12-21].

5.4.3 Kostel jako pohádkové místo

Zřícenina kostela sv. Jana Křtitele je od roku 1992 zapsána jako chráněná památka. I přesto zde bylo povoleno natáčení pohádky Zdeňka Trošky v r. 2000 "Z pekla štěstí 2". Konkrétně byla stavba proměněna v „pekelnou sluj“, během které došlo k úpravě. Zdi byly vymalovány. Díky tomu došlo ke zničení omítek a přemalování zbytků barokních maleb. Následně se také zřítily velká část klenby.⁸⁸

V archivech o natáčení nejsou žádné záznamy ani povolení. Nelze tak říct, zda byly nákresey provedeny legální či nelegální cestou.⁸⁹

5.4.4 Vlastní popis současného stavu

Tato chráněná kulturní památka každého uchvátí hned na první pohled. Nachází se na odlehlém místě na okraji lesa. K místu vede jen jedna přístupová cesta směrem od vesnice Klíčov. Stavba velmi rychle nadále chátrá. Vstup do rozvaliny je proto povolen jen na vlastní nebezpečí. Kořeny vzrostlých stromů rozrušují zbytky stropu a zdi. Zdi jsou zevnitř nabarveny červenou a černou barvou, jako pozůstatek natáčení pohádky "Z pekla štěstí 2". (viz Příloha č. 8 - Kočov, kostel sv. Jana Křtitele dnes)

5.5 Kostel Jména Panny Marie v Otíně

Kostel Jména Panny Marie stojí v obci Otín, která se nachází v okrese Tachov zhruba čtyři kilometry od Plané u Mariánských lázní.

5.5.1 Ves Otín

První zmínka o vesnici Otín pochází z roku 1355. Později, v roce 1365, je uváděn první známý majitel Otína Půta z Plané, který rovněž vlastnil práva ke kostelu.⁹⁰

První farní kostel zde vznikl již ve 2. polovině 13. století.⁹¹ Jižně od kostela stávala v areálu bývalého hospodářského dvora nevelká patrová stavba údajné otínské tvrze, zanikla v padesátých letech 20. století. V roce 1930 žilo v obci ve 40 domech 204 obyvatel, roku 1991 je zde vedeno 24 domů a 72 obyvatel. Obec Otín je také známa pod německým

⁸⁸ HORÁČEK, Matouš. *Zřícenina kostela sv. Jana Křtitele*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.tachovsko.com/zricenina-kostela-sv-jana-krтитеle.html>> [Cit. Dne 2020-12-21].

⁸⁹ SÝKORA, Jindřich. *Známou zříceninu u Kočova lepší budoucnost nečeká*. [Online]. Dostupné z: <https://tachovsky.denik.cz/zpravy_region/známou-zříceninu-u-kocova-lepsi-budoucnost-neceka-20160401.html> [Cit. Dne 2020-12-21].

⁹⁰ *Otín – kostel Jména Panny Marie*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.zanikleobce.cz/index.php?detail=1443901>> [Cit. Dne 2020-12-26].

⁹¹ *Otín (Ottentreuth)*. [Online]. Dostupné z: <<https://www.plana.cz/mesto/o-meste-a-okoli/-mistni-casti/otin-ottentreuth/>> [Cit. Dne 2020-12-26].

názvem Ottenreuth.⁹²

5.5.2 Kostel Jména Panny Marie

První zmínka o zděném kostelu pochází z roku 1352. V tomto roce byl totiž odváděn papežský desátek ve výši 15 grošů. Prvním knězem byl Otta, jenž byl roku 1365 nahrazen knězem Janem. Stalo se tak na pokyn rytíře Půty z Plané, novým majitelem půdy v obci.⁹³

Kostel byl vystavěn v gotickém stylu a poté mnohokrát přestavován. Nejstarší částí je střední část lodi a snad i zlomky jednoduchých klínových žebor, která se našla v interiéru. Během 2. poloviny 15. století byl přistavěn neodsazený, obdélný, pětiboce zakončený presbytář zaklenutý prožlabenými žebry, nasedajícími na konzoly zdobené architektonickými a rostlinnými motivy. Současná s presbytářem je obdélná sakristie na severní straně s kamennou výlevkou. V období baroka byla přestavěna loď s plochým stropem, osvětlená obdélnými, půlkruhově zaklenutými okny.⁹⁴

Hlavní barokový oltář z roku 1740 byl zdoben rokokovým dekorem. Uprostřed stávala socha Madony a po stranách byly sochy sv. Kateřiny a sv. Barbory. V horním nástavci byl obraz Nejsvětější Trojice. Dnes tu zbyl jen stavební podstavec hlavního oltáře. Dva menší postranní oltáře měly také umělecky cenné oltářní obrazy. Pravý postranní oltář byl pseudoslohový z druhé poloviny 19. století. Na něm však byly dva velmi cenné, mnohem starší, pozdně gotické reliéfy sv. Kateřiny a sv. Markéty z doby před 500 lety. Byly vyhotoveny ve stejné dílně, která prováděla výzdobu při úpravách prastarého kostela sv. Petra a Pavla v Plané ve stejné době. Levý postranní oltář byl pozdně rokokový (kolem roku 1800). Kazatelna v kostele byla také rokoková, vyhotovená v roce 1740, tedy ve stejné době, kdy byl upravován hlavní oltář otínskému kostela.⁹⁵

V oltářišti zůstává gotická křtitelnice ze 14. století - osmiboký kámen s reliéfovým nápisem. Pochází tedy z doby Lucemburků, ne-li posledních Přemyslovců. Jde o původní zařízení z doby stavby gotického kostela. Křtitelnice má jen drobné pozdější úpravy (železné zabetonované vložky). Z památek, které v kostele zbyly, jde o tři náhrobní kameny s nápisy a s obrazy kříže, kalicha a knihy. Leží na zemi a sloužily jako podlaha.

⁹² *Otín – kostel Jména Panny Marie*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=6490>> [Cit. Dne 2020-12-26].

⁹³ ČECHURA, Martin. *Zaniklé kostely Čech*. Praha: Libri. 2012. s. 173. ISBN:978-80-7277-507-1.

⁹⁴ Tamtéž. s. 173.

⁹⁵ *Kostel Jména Panny Marie*. [Online]. Dostupné z: <<https://mujkraj.webnode.cz/products/otin/>> [Cit. Dne 2020-12-26].

Nejvíce sešlapán je první, který leží před triumfálním obloukem uprostřed lodi, druhý je u jižního vchodu (dobře čitelný – jedná se o náhrobek muže z "Einsiedlu" - Mnichova u Mariánských Lázní), třetí je u vchodu do sakristie.⁹⁶

Ve farní kronice kostela v Otíně se dochoval záznam z roku 1922, kdy jistá Katarina Benedikt na počest svého padlého syna Antona Benedikta, který zemřel v roce 1919 jako válečný zajatec po mučení v zajateckém táboře v Rusku, nechala vystavět kapli. Přála si, aby kapli dostal do své správy farní kostel v Otíně. Jejimu přání bylo vyhověno.⁹⁷

Po roce 1945 kostel v poloopuštěné vsi chátral a postupně se měnil ve zříceninu. Ještě v roce 1965 byl v pořádku, v 70. letech 20. století zničili vojáci z nedaleké radarové základny zařízení, poté byla poškozena šindelová střecha, která se po roce 1990 i s krovem a stropem propadla.⁹⁸

Následně byla vybudována nad chorem provizorní stříška. Tento kostel je typickým příkladem stavby, která balancuje na tenkém ledě mezi možností nákladné rekonstrukce či nevratné destrukce. Opravy byly v posledních letech zahájeny a vše je na dobré cestě k tomu, aby se stavba zachránila.⁹⁹ Pozemek kostela patří městu Planá u Mariánských lázní, které rovněž zorganizovalo provizorní zastřešení kostela.¹⁰⁰

5.5.3 Kostel a projekt v uměleckém stylu Land-art

Kostel byl vybrán jako jeden z jedenácti poničených kostelů na Plzeňsku. Projekt byl vytvořen v roce 2013 studenty Západočeské univerzity v Plzni, fakulty designu a umění Ladislava Sutnara. Studentka Štěpánka Kotková sem zavěsila abstraktní předměty z epoxidu, které měly za úlohu připomínat kouř z kadidel a vznášející se duše zemřelých.¹⁰¹

Umělecký směr Land art se zrodil ve Spojených státech amerických v 60. letech 20. století. Jeho zastánci se snažili vytvářet umělecká díla na těžko přístupných místech v

⁹⁶ *Kostel Panny Marie Otín*. [Online]. Dostupné z: <<https://prazdnedomy.cz/domy/objekty/detail/2516-kostel-panny-marie-otin>> [Cit. Dne 2020-12-26].

⁹⁷ Státní oblastní archiv v Plzni, Tachov. *Kronika fary Otín, 1845-1945*. [Online]. Dostupné z: <https://www.portafontium.eu/iipimage/30960248/soap-tc_00638_fara-otin-1845-1945_0440> [Cit. Dne 2020-12-26].

⁹⁸ *Otín – kostel Jména Panny Marie*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=6490>> [Cit. Dne 2020-12-26].

⁹⁹ ČECHURA, Martin. *Zaniklé kostely Čech*. Praha: Libri. 2012. s. 173. ISBN:978-80-7277-507-1.

¹⁰⁰ *Otín – kostel Jména Panny Marie*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=6490>> [Cit. Dne 2020-12-26].

¹⁰¹ PROCHÁZKA, Zdeněk. *Trpký příběh kostela sv. Bartoloměje v Pořejově, aneb, Jak jsem „zničil“ kulturní památku a o dalších výzkumech: Bittere Geschichte der St. Bartholomäuskirche in Purschau oder Als ich ein Kulturbaudenkmal „vernichtete“ und über andere Grabungen*. Přeložil Marie SCHÖNTAG. V Domažlicích: Zdeněk Procházka, Nakladatelství Českého lesa, 2017. s. 44. ISBN 978-80-87316-68-9

přírodě, která dosud nejsou zničená působením civilizace.¹⁰²

Do projektu studentů byl zařazen i další z kostelů v mé práci – Kostel sv. Bartoloměje v Pořejově.

5.5.4 Vlastní popis současného stavu

Kostel se nachází několik desítek metrů od hlavní silnice, uprostřed bývalého hřbitova, kde je jen několik povalených náhrobků. V současné době je rekonstruován a již dostal novou střechu. Uvnitř kostela lze spatřit pouze provizorní kamenný oltář s železným křížem. Kolem kostela je stará kamenná zídka. (viz Příloha č. 10 – Otín, kostel Jména Panny Marie dnes) Vlevo od objektu stojí malá farma s drůbeží. O několik desítek metrů dále se rozkládá starý hřbitov a před ním pomník.

5.6 Kostel Povýšení sv. Kříže v Pavlově Studenci

Místo bývalého kostela Povýšení sv. Kříže se nachází v okrese Tachov v již zaniklé obci Pavlův Studenec, sotva několik stovek metrů od státní hranice Česká republika–Německo.

5.6.1 Ves Pavlův Studenec

Bývalá ves Pavlův Studenec s německým názvem Paulusbrunn byla zbudována při staré obchodní stezce nazývané Zlatá cesta – dnes silnice směřující z Tachova do Bärnau. Kolonizaci této části pohraničního hvozdu v podstatě zahájil v roce 1503 držitel tachovského panství Jindřich z Gutštejna, který se v tzv. Landshutské válce stal i správcem německého městečka Bärnau a jeho obyvatelům povolil těžbu dřeva a pasení dobytka na české straně hranice. Dle německých badatelů byla první stavbou v Pavlově Studenci usedlost panského lovčího, kterou tu vybudovali majitelé tachovského panství v roce 1681.¹⁰³

Ve své době obec patřila k největším osadám v tachovském pohraničí. Většina obyvatel byla německé národnosti. Nepočetnou skupinu tvořili Židé a Češi, kteří zde vybudovali četnickou stanici a vzhledem k hraniční poloze i celnici.¹⁰⁴

Lidé z obce a okolních osad, převážně Němci, se živili prací v lese, pálením

¹⁰² Landart - umění, které citlivě přetváří okolní krajinu. [Online]. Dostupné z: <<https://www.srdcetvor.cz/magazin/techniky/a46-landart/>> [Cit. Dne 2020-12-26].

¹⁰³ Pavlův Studenec. [Online]. Dostupné z: <<https://ceskymlesem.eu/pavluv-studenec.html>> [Cit. Dne 2020-12-12].

¹⁰⁴ Pavlův Studenec. [Online]. Dostupné z: <<http://www.zanikleobce.cz/index.php?detail=1439131>> [Cit. Dne 2020-12-12].

dřevěného uhlí a ve sklářství. Zemědělství se příliš nedařilo, protože půda zde byla velice chudá. V druhé polovině 19. století se zde rozšířila výroba perleťových knoflíků. Postupem doby v regionu vznikaly knoflíkářské dílny a továrny. Byli to hlavně Němci, kteří chodili z Pavlova Studence za prací do Bavor, do továren na perleťové zboží. V Bärnau se dnes nachází muzeum výroby knoflíků.¹⁰⁵

K Pavlově Studenci patřil také vodní mlýn, který stál přibližně 500 metrů od státní hranice s Německem, na Sklářském potoce, který se dříve nazýval Schaflohbach nebo také Rotherbach.¹⁰⁶

S nástupem socialismu se ocitl v „zakázaném pásmu“, což znamenalo, že musely být všechny objekty zbořeny, kromě těch využívaných Pohraniční stráží. Prozatím zůstaly stát jen kostel, škola, fara, celnice a několik domů. V 70. letech byly hraniční zátarasy posunuty dále do vnitrozemí, kde také vznikla nová kasárna při silnici vedoucí od Tachova, pak byly všechny zbývající stavby zbořeny. Osídlení Pavlova Studence bylo značně rozptýlené, ale skládalo se ze dvou hlavních částí - zástavby v okolí kostela, a místní části zvané Pomezná, ve které byly domy při pravé straně silnice od Tachova.¹⁰⁷

Ves dnes připomíná hřbitov a také Böttgerův památník, který je památkou na starostu okresu Tachov Josefa Böttgera, který se zasloužil o výstavbu silnice mezi Pavlovým Studencem a Zahájím v roce 1893. Památník byl restaurován na náklady Obecního úřadu Branka.¹⁰⁸

5.6.2 Kostel Povýšení sv. Kříže

Historie kostela je velmi krátká. Byl postaven v roce 1838, vysvěcen byl o rok později a farním se stal v roce 1855.¹⁰⁹

Empírový kostel byl jednolodní s obdélnou lodí. Měl odsazený presbytář, který byl zvenčí ukončen polygonálně a zevnitř segmentem, po obou stranách se rozprostíraly čtvercové sakristie. K západnímu průčelí přiléhala hranolová věž. Loď měla plochostropou

¹⁰⁵ *Z historie zaniklé obce Pavlův Studenec (Paulusbrunn) – PS Pavlův Studenec.* [Online]. Dostupné z: <<http://www.ps-pavluv-studenec.cz/index.php/pavluv-studenec-paulusbrunn/item/48-z-historie-zanikle-obce-pavluv-studenec-paulusbrunn>> [Cit. Dne 2020-12-12].

¹⁰⁶ *Pavlostudenecký mlýn; Paulusbrunner Mühle, Mühlwastl.* [Online]. Dostupné z: <<http://vodnimlyny.cz/no/mlyny/estates/detail/8665-pavlostudenecky-mlyn-paulusbrunner-muhle-muhlwastl>> [Cit. Dne 2020-12-12].

¹⁰⁷ *Pavlův Studenec.* [Online]. Dostupné z: <<http://www.zanikleobce.cz/index.php?detail=1439131>> [Cit. Dne 2020-12-12].

¹⁰⁸ *Pavlův Studenec.* [Online]. Dostupné z: <<https://ceskymlesem.eu/pavluv-studenec.html>> [Cit. Dne 2020-12-12].

¹⁰⁹ *Pavlův Studenec – kostel Povýšení sv. Kříže.* [Online]. Dostupné z: <<http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=13875>> [Cit. Dne 2020-12-12].

podobu a byla zastřešena vysokou valbovou střechou. Plackovou klenbou byl zaklenut presbytář. Dále byla loď členěna lizénami a osvětlena nízkými, obloukově zakončenými okny. Stejně zpracovaná okna se nacházela také v choru. Věž v původní podobě byla zakončena vysokým jehlanem. Vchody do kostela byly dva, a to v severní stěně lodi a v rizalitu v západním průčelí. Vzápadni části lodi byla vestavěna kruchta, která byla podklenutá třemi poli plackové klenby. Zařízení a vybavení interiéru pocházelo z konce 18. a také 19. století. Stěny po stranách vítězného oblouku i strop v lodi byly zdobeny nástěnnými malbami.¹¹⁰

Farnost Pavlův Studenec byla založena již v roce 1788. Do jejího obvodu patřily zaniklé osady Větrov (Baderwinkler), Hraničná (Hermannsreith), Pomezná (Wittichthal), Milíře (Brand), Pavlova Skelná Huť (Paulus Glashütte). Posledním pastorem byl Alois Bayer, který zemřel v roce 1948. Víme o něm, že před druhou světovou válkou vyučoval náboženství na škole, která byla postavena v těsné blízkosti kostela.¹¹¹

Kostel od 50. let využívala Pohraniční stráž. Působila zde 17. rota 3. praporu 5. brigády Pohraniční stráže.¹¹² Kostel sloužil jako skladiště, polní tělocvična a na věži kostela byla vybudována pozorovatelná.¹¹³ Kostel vyhořel dne 11. května roku 1959 a následně zůstal beze střechy. V průběhu roku 1977, kdy se jednotka Pohraniční stráže odstěhovala do nového objektu o něco hlouběji do vnitrozemí, byl pro ně již zbytek kostela i s věží coby pozorovatelnou, nepotřebný, a byl odstřelen.¹¹⁴

V dnešní době je místo kostela srovnáno s okolním terénem. Pozemek, na němž kostel stál, patří Státnímu pozemkovému úřadu.¹¹⁵

5.6.3 Vlastní popis současného stavu

Místo, kde stál kostel Povýšení sv. Kříže, je dnes velmi těžko rozpoznatelné. Je zde pouze louka, několik vzrostlejších stromů a malý rybníček. (viz Příloha č. 12 – Pavlův Studenec, kostel Povýšení svatého Kříže dnes) Jako upomínka na bývalou ves Pavlův

¹¹⁰ ČECHURA, Martin. *Zaniklé kostely Čech*. Praha: Libri. 2012. s. 176. ISBN:978-80-7277-507-1.

¹¹¹ *Kostel Povýšení svatého Kříže obce Pavlův Studenec (Paulusbrunn)*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.ps-pavluv-studenec.cz/index.php/pavluv-studenec-paulusbrunn/item/47-kostel-povyseni-svateho-krize-obce-pavluv-studenec-paulusbrunn>> [Cit. Dne 2020-12-12].

¹¹² *17. rPS - Pavlův Studenec*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.vojensko.cz/17-rps-pavluv-studenec>> [Cit. Dne 2020-12-12].

¹¹³ *Kostel Povýšení svatého Kříže obce Pavlův Studenec (Paulusbrunn)*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.ps-pavluv-studenec.cz/index.php/pavluv-studenec-paulusbrunn/item/47-kostel-povyseni-svateho-krize-obce-pavluv-studenec-paulusbrunn>> [Cit. Dne 2020-12-12].

¹¹⁴ *Pavlův Studenec – kostel Povýšení sv. Kříže*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=13875>> [Cit. Dne 2020-12-12].

¹¹⁵ Tamtéž.

Studenec a kostel slouží pomník s vyobrazením kostela, který byl postaven na druhém konci louky, asi 800 metrů na německé straně státní hranice. Na státní hranici se také nachází odpočinkový altán s fotografiemi zaniklé vsi a s německy psaným textem. Před altánem na samotné státní hranici je mapa české krajiny s popisy.

5.7 Kostel sv. Anny v Pořejově

Zbytky kostela sv. Anny patří k zaniklé obci Pořejov v tachovském okrese. Kostel stával na hřbitově na vyvýšenině asi kilometr od vsi.

5.7.1 Ves Pořejov

Bývalá ves Pořejov stojí při sinici ze Žebráků ve směru na Dlouhý Újezd, přibližně 7 kilometrů od Tachova. Obec vznikla již v polovině 14. století a lidé ji znali pod názvem Porzieiow. Vesnice nesla také německý název Purschau. Status městečka získala kolem roku 1500. Toto místo včetně tvrze, jež byla během 16. století přestavěna na zámek, patřilo tachovským manům. Areál zámku byl v 18. století rozdělen na prostory, ze kterých zde postupně vznikla škola a také synagoga.¹¹⁶

Ve špatném slova smyslu se stal významným rok 1945, kdy se německé jednotky odmítaly až do 5. května vzdát a došlo zde ke krutým bojům s americkou armádou. Zastřelen byl americký major, jehož pomníček byl později zničen československými vojáky. Po skončení 2. světové války bylo zdejší obyvatelstvo odsunuto a od 50. let ves procházela likvidací. Roku 1957 bylo se zemí srovnáno několik posledních zbývajících usedlostí. V dnešní době lze najít pouze základy porostlé vegetací.¹¹⁷

Na návsi stával zámek s rybníčkem, který zde zůstal dodnes. Mezi nejvýznamnější pamětihodnosti patřil poutní kostel sv. Anny, kostel sv. Bartoloměje, synagoga, židovský hřbitov a již zmíněný zámek. Narodila se zde významná osobnost, hudební skladatel a vídeňský sbormistr Johann Baptist Blobner a také Johanna Kaes, která byla manželkou výrobce automobilů Ferdinanda Porscheho.¹¹⁸

5.7.2 Kostel sv. Anny

Kostel sv. Anny je jednou z nepřehlédnutelných dominant v celé oblasti. Pohled na toto skvostné místo a představa, že tato stavba měla kdysi podobu jako na starých

¹¹⁶ *Pořejov, okr. Tachov, Plzeňský kraj*. [Online]. Dostupné z:

<http://www.archeologickyatlas.cz/cs/lokace/porejov_tc_mestecko_porejov> [Cit. Dne 2020-12-27].

¹¹⁷ *POŘEJOV (Purschau)*. [Online]. Dostupné z:

<http://www.mistopis.eu/mistopiscr/cesky_les/tachovsko/porejov.htm> [Cit. Dne 2020-12-27].

¹¹⁸ Tamtéž.

dochovaných fotkách, nikdy neomrzí.

Kostel byl postaven v letech 1660 – 1663 pod vedením architekta Allieho z Prahy. Předtím na jeho místě stála dřevěná kaple. Loď kostela byla obdélná a z východu k ní přiléhala presbytář, který byl pravouhlý, se čtvercovou sakristií. Dále byla loď pokryta valbovou střechou a plochým stropem. Stěny z vnější strany jsou nečleněné a jsou prolomeny půlkruhově uzavřenými okny se šikmými špaletami. V choru se nacházela valená klenba s výsečemi. Severní kaple byla sklenuta plackou, jižní křížovou klenbou.¹¹⁹

V první polovině 18. století byl majitelem František Ignác von Wunschitz, někdejší tachovský man a konala se přestavba, během které přibýly k severní i jižní straně choru obdélné kaple. Osudným pro stavbu se stal rok 1786, kdy císař Josef II. prosazoval své církevní reformy a na základě toho byl kostel zrušen a začal chátrat. Nicméně v roce 1808 se tři obce - Bažantov, Pořejov (dnes zaniklé) a Žebráky smuvaly na prostředcích k opravě. O rok později kostel po zásahu bleskem vyhořel, oprava probíhala do roku 1811. V 19. století byl z důvodu požáru poškozen ještě jednou a to v roce 1883.¹²⁰

Po roce 1948 kostel chátral poté, co byl vykraden bulharskými dosídlenci, vnitřní zařízení bylo z větší části zničeno a rozkradeno.¹²¹ Jediná památka z interiéru kostela, která byla zachráněna před všemi požáry a odcizením, bylo sousoší Krista a apoštolů při Poslední večeři Páně v životní velikosti. Nyní se nachází v muzeu ve městě Tachov.¹²²

Díky svému strategicky skvělému umístění byla kostelní věž využívána v 70. letech jako pozorovatelná pro pohraniční hlídky. V roce 2000 se propadla střecha presbytáře a zborčila se věž.¹²³

Ve zdech kolem kostela byly k vidění tři náhrobníky z barokní doby a několik uznávaných plastik křížové cesty z minulého století, jejichž bronzové desky s nápisy jsou ukradeny. Budova kostela je v dezolátním stavu, v blízkosti jeho rozvalin dnes můžeme spatřit zarostlý hřbitov s rozpadlou zdí a kolem rostou náletové dřeviny. Pozemek je majetkem firmy Blond Breeding, s.r.o. ze Žebráků.¹²⁴

¹¹⁹ *Pořejov – kostel sv. Anny*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=6222>> [Cit. Dne 2020-12-27].

¹²⁰ ČECHURA, Martin. *Zaniklé kostely Čech*. Praha: Libri. 2012. s. 188-189. ISBN:978-80-7277-507-1.

¹²¹ *Pořejov, kostel sv. Anny, oltář*. [Online]. Dostupné z: <<https://pastvu.com/p/353471>> [Cit. Dne 2020-12-27].

¹²² Tamtéž.

¹²³ ČECHURA, Martin. *Zaniklé kostely Čech*. Praha: Libri. 2012. s. 188-189. ISBN:978-80-7277-507-1.

¹²⁴ *Pořejov, kostel sv. Anny, oltář*. [Online]. Dostupné z: <<https://pastvu.com/p/353471>> [Cit. Dne 2020-12-27].

5.7.3 Nadpřirozeno

V blízkosti kostela sv. Anny je zaznamenán výskyt paranormálních jevů. Což mohou i sám potvrdit. Podle nejrůznějších informací se v místě setkáváme s výpadky signálu GPS navigací, fotoaparáty se samy od sebe nevysvětlitelně vypínají a dokonce vznikla pověst o duchovi německého původu Josefu Heidenreichovi v roztrhané vojenské uniformě, který má v nočních hodinách strašit kolem zdí kostela. Jeho hrob se zde skutečně nachází. Dále jsou zde údajně slyšet zvuky sem dávno nepatřící. Ku příkladu je to naklepávání kos z polí, kachny, které hlasitě kejhají na rybníčcích na bažantovské návsi a další.¹²⁵

5.7.4 Vlastní popis současného stavu

Kilometrová prašná cesta do kopce západně od zaniklé vsi Pořejov nás zavede k aleji se starými stromy a dále ke kostelu sv. Anny. Kostel se hřbitovem jsou obehnaný starou, nízkou, kamennou zídou. Je fascinující, že jména na náhrobcích lze celkem snadno stále přečíst. Kostel stojí uprostřed hřbitova. Zůstala mu jen velmi malá část střechy nad lodí, věž zcela spadla. Uvnitř se nachází sutiny a staré povalené trámy. (viz Příloha č. 14 - Pořejov, kostel sv. Anny dnes) Vpravo za zídou jsou vidět základy márnice a vedle roste stará lípa s vykotlaným kmenem. Několik desítek metrů od hřbitova na louce byla nově zrekonstruována Boží muka Johanny Kaes, rodačky z Pořejova, která byla manželkou německého výrobce automobilů Ferdinanda Porscheho. Od kostela je krásný výhled po celém okolí.

5.8 Kostel sv. Bartoloměje v Pořejově

Bývalý kostel sv. Bartoloměje patřil k již neexistující obci Pořejov v tachovském okrese. Kostel stával zhruba uprostřed vsi.

5.8.1 Ves Pořejov

Bývalá ves Pořejov stojí při sinici ze Žebráků ve směru na Dlouhý Újezd a Tachov, přibližně 7 kilometrů od Tachova. Obec vznikla již v polovině 14. století a byla známá pod názvem Porzieiow. Vesnice nesla také německý název Purschau. Status městečka získala kolem roku 1500. Toto místo včetně tvrze, jež byla během 16. století přestavena na zámek, patřilo tachovským manům. Areál zámku byl v 18. století rozdělen na prostory,

¹²⁵ OBŮRKOVÁ, Eva. *Načmáráno cestou aneb místo z hororu: kostel sv. Anny v Pořejově*. [Online]. Dostupné z: <<https://oburkova.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=390090>> [Cit. Dne 2020-12-27].

ze kterých zde postupně vznikla škola a také synagoga.¹²⁶ Od roku 1728 spadalo Pořejovské panství pod Tachov.¹²⁷

Významným se stal rok 1945, kdy se německé jednotky odmítaly vzdát a 5. května zde došlo ke krutým bojům s americkou armádou takřka o každý dům. Padl zde mimo jiné i americký major, jehož pomník byl později zničen československými vojáky. Po skončení 2. světové války bylo zdejší obyvatelstvo odsunuto a od 50. let ves procházela likvidací. Roku 1957 bylo se zemí srovnáno několik posledních zbývajících usedlostí. V dnešní době lze najít pouze základy porostlé vegetací.¹²⁸

Na návsi stával zámek s rybníčkem, který zde zůstal dodnes. Mezi nejvýznamější pamětihodnosti nejen pro své okolí patřil kostel sv. Anny na hřbitově nad vesnicí, kostel sv. Bartoloměje, synagoga, židovský hřbitov a již zmíněný zámeček. Z Pořejova pochází významná osobnost, hudební skladatel a vídeňský sbormistr Johann Baptist Blobner. Narodila se zde také Johanna Kaes, což byla manželka výrobce automobilů Ferdinanda Porscheho.¹²⁹

5.8.2 Kostel sv. Bartoloměje

Kostel sv. Bartoloměje je poprvé v pramenech připomínán v roce 1352, kdy místní farář odváděl šest grošů jako papežský desátek. V roce 1368 je na pozici kněze kostela dosazen rytířem Dlohovojem de Czernak Mikuláš, jenž dříve sloužil jako kanovník kapituly u sv. Jiljí v Praze. Roku 1380 Borek, klient z Pořejova, držitel práva patronátního, po smrti Mikuláše jmenuje farářem Alberta ze Lhoty. Na konci 16. století, konkrétně v roce 1587 Sebastian Perglar nechal původní stavbu gotického kostela přestavět v renesančním stylu, podobně jako vedlejší tvrz s vodním příkopem. V letech 1740 - 1741 byl kostel barokně upraven.¹³⁰

Lod' kostela byla obdélná s odsazeným pravoúhlým presbytářem s drobnou čtvercovou sakristií na severní straně. Vystavěna byla také mohutná hranolová věž, která přiléhala k jižní stěně lodi a byla rozčleněna do tří pater a zakončena cibulovou střechou. Lodní interiér byl zaklenut valenou klenbou s výsečemi a štukovitými meziklenebními

¹²⁶ *Pořejov, okr. Tachov, Plzeňský kraj*. [Online]. Dostupné z:

<http://www.archeologickyatlas.cz/cs/lokace/porejov_tc_mestecko_porejov> [Cit. Dne 2020-12-27].

¹²⁷ *Pořejov - kostel sv. Bartoloměje*. [Online]. Dostupné z: <<https://fdu.zcu.cz/landart/porejov.html>> [Cit. Dne 2020-12-28].

¹²⁸ *POŘEJOV (Purschau)*. [Online]. Dostupné z:

<http://www.mistopis.eu/mistopiscr/cesky_les/tachovsko/porejov.htm> [Cit. Dne 2020-12-27].

¹²⁹ Tamtéž.

¹³⁰ ČECHURA, Martin. *Zaniklé kostely Čech*. Praha: Libri. 2012. s. 187-188. ISBN:978-80-7277-507-1.

pasy. Presbytář byl zaklenut křížovou klenbou zdobenou štukovitými žebry, sakristie valeně. Vše bylo osvětleno velkými, obdélnými, půlkruhově uzavřenými okny s rovnými špaletami a ve věži trojlistem. Kolem kostela se rozprostíral hřbitov s oválnou hradbou. Zařízení kostela bylo vybaveno v rokovém a klasicistním stylu. Dochovalo se čtrnáct renesančních náhrobníků, které jsou dnes jsou umístěny v tachovském muzeu.¹³¹

Ke konci 2. světové války, po postupné likvidaci obce, zůstal kostel sv. Bartoloměje spolu s kostelem sv. Anny na kopci poslední stavbou. Kostel byl po roce 1948, kdy se k moci v Československu dostal komunistický režim, využíván jako sklad hnojiv a seník. Ze západní a východní strany byla do kostela prolomena vrata, aby jím mohla projíždět technika. Bohužel byl v té době také bagry zničen jedinečný renesanční epitaf.¹³²

Dochoval se dopis ze 4. července 1959 od Karla Tůmy, což byl vedoucí Krajského vlastivědného ústavu v Plzni, zasláný na Státní ústav památkové péče a ochrany přírody do Prahy. Žádal v něm o záchranu gotických a renesančních náhrobníků ve zdivu kostela. Nakonec se tak stalo. Dále si stěžoval na celkový velmi špatný stav kostela. Při svém průzkumu zjistil, že kostel má být zbořen ve druhé fázi demoličních akcí okresu Tachov spolu s pozůstatky celé obce. O rok později byly náhrobníky na naléhání plzeňských památkářů na náklady církevního odboru Krajského národního výboru převezeny do muzejního lapidária v Tachově. Bližší okolnosti ohledně převozu náhrobníků nebyly zjištěny.¹³³

V roce 1971 byl kostel coby seník odstřelen. Stalo se tak poté, co nefiguroval v seznamu památek. Likvidace kostela proběhla v tichosti a bez fotodokumentace.¹³⁴

V roce 1975 byla v části obce zřízena skládka komunálního odpadu, která sloužila až do roku 1996. V průběhu jejího trvání sem bylo navezeno 200 000 m³ odpadků, pod nimiž později skončily i pozůstatky kostela sv. Bartoloměje. V rámci rozšiřování skládky byl v letech 1991–1994 zříceniny kostela znovu srovnány se zemí. V roce 1996 byla skládka uzavřena a roku 2000 byly části základového zdiva kostela a přilehlého hřbitova použity ke konečné modelaci terénu nad vrstvami odpadků.¹³⁵

¹³¹ Tamtéž. s. 187-188.

¹³² *Pořejov – kostel sv. Bartoloměje*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=13880>> [Cit. Dne 2020-12-28].

¹³³ PROCHÁZKA, Zdeněk. *Trpký příběh kostela sv. Bartoloměje v Pořejově, aneb, Jak jsem „zničil“ kulturní památku a o dalších výzkumech: Bittere Geschichte der St. Bartholomäuskirche in Purschau oder Als ich ein Kulturbaudenkmal „vernichtete“ und über andere Grabungen*. Přeložil Marie SCHÖNTAG. V Domažlicích: Zdeněk Procházka, Nakladatelství Českého lesa, 2017. s. 25. ISBN 978-80-87316-68-9

¹³⁴ Tamtéž. s. 26.

¹³⁵ *Pořejov*. [Online]. Dostupné z: <<https://ceskymlesem.eu/porejov.html>> [Cit. Dne 2020-12-27].

V dnešní době pozemek býv. kostela sv. Bartoloměje vlastní město Tachov.¹³⁶

5.8.3 Základy kostela a studenti ZČU

V roce 2013 v rámci projektu „Plzeň, evropské město kultury 2015“ studenti Západočeské univerzity v Plzni, fakulty designu a umění Ladislava Sutnara vytvořili svůj projekt pod názvem Land-art, který se týkal jedenácti kostelů Plzeňska. Student František Dvořák kvůli své bakalářské práci odkrýval za pomoci těžké techniky bagru vrstvy odpadků v těsné blízkosti základů kostela.¹³⁷

Jednalo se o úctyhodný záměr, který však svým provedením – zásahy směřujícími pod povrch podlahy kostela – odporoval základním pravidlům archeologie, památkové ochrany a ekologie. Po letech slibů ze strany archeologických i památkových pracovišť zůstaly zbytky vykopaného kostela, jehož základy můžeme klást do 13. století, odhaleny, neprozkoumány a dále se rozpadají. Projekt na pietní úpravu zbytků kostela nebyl zrealizován.¹³⁸

5.8.4 Vlastní popis současného stavu

Místo bývalého kostela sv. Bartoloměje v zaniklé obci Pořejov poznáme podle tří kaštanů rostoucích u silnice. Za nimi jsou patrné terénní nerovnosti půdorysu kostela, na některých místech i dobře patrné kamenné základy. (viz Příloha č. 16 – Pořejov, kostel sv. Bartoloměje dnes) Lze také poznat prostranství, kde se nacházela dnes rekultivovaná skládka. Naproti přes silnici jsou četné základy domů a sklepy. Další připomínkou zaniklé vsi je nedaleký menší rybník.

5.9 Kostel Čtrnácti svatých pomocníků v Tachově

Bývalý kostel Čtrnácti svatých pomocníků se nachází ve městě Tachov v místní části zvané Světce.

5.9.1 Město Tachov

Město Tachov kvůli své rozloze patřilo mezi nejmenší královská města v Čechách. I přesto jeho místo v dějinách českého jihu bylo velmi významné. Obec Tachov je

¹³⁶ Pořejov – kostel sv. Bartoloměje. [Online]. Dostupné z: <<http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=13880>> [Cit. Dne 2020-12-28].

¹³⁷ PROCHÁZKA, Zdeněk. *Trpký příběh kostela sv. Bartoloměje v Pořejově, aneb, Jak jsem „zničil“ kulturní památku a o dalších výzkumech: Bittere Geschichte der St. Bartholomäuskirche in Purschau oder Als ich ein Kulturbaudenkmal „vernichtete“ und über andere Grabungen*. Přeložil Marie SCHÖNTAG. V Domažlicích: Zdeněk Procházka, Nakladatelství Českého lesa, 2017. s. 42-43. ISBN 978-80-87316-68-9

¹³⁸ Pořejov. [Online]. Dostupné z: <<https://ceskymlesem.eu/porejov.html>> [Cit. Dne 2020-12-27].

poprvé v historických pramenech zmíněna v roce 1115, když český kníže Vladislav I. stvrzuje majetky kladrubskému klášteru, mezi než náleželo také jedno popluží od Tachova. Místo bylo vybudováno u brodu na jedné z hlavních obchodních stezek a zároveň chránilo vstup do Českého království.¹³⁹

V roce 1421 bylo město obleženo husitskými vojsky, kterým velel slavný vojevůdce Jan Žižka. K bitvě nakonec nedošlo. Husité se stáhli před početnějším nepřítelem.¹⁴⁰

Po nástupu komunismu k moci v Tachově začaly vycházet noviny s názvem Tachovská jiskra. Probíhala také násilná kolektivizace zemědělských družstev. Tachovsko vzkvétalo a bylo po válce spojeno s uranovým průmyslem díky podniku Uranové doly Západní Čechy se sídlem v Zadním Chodově. V roce 1960 byly ve Vítkově nedaleko od Tachova otevřeny nové uranové doly. Důl 2 byl od roku 1964 likvidován.¹⁴¹

Tachov je také známý díky svým architektonickým a jiným památkám. Stále zde stojí hradby s jednadvaceti věžemi. Nachází se zde Muzeum Českého lesa, několik současných a někdejších kostelů, památník husitského vítězství nad křižáky, hrobka rodu někdejších vlastníků půdy - Windischgrätzů, mohyla obětí pochodů smrti a moderní kulturní dům. Opomenout nelze ani starý a nový židovský hřbitov a samozřejmě jedinečnou novogotickou jízďárnu v přiléhající městské části ve Světcích a její areál. Jízďárna byla postavena Alfrédem Windischgrätzem v polovině 19. století a je to druhá největší budova svého druhu v Evropě. V současnosti se v ní konají převážně koncerty.¹⁴²

5.9.2 Kostel Čtrnácti svatých pomocníků

Kostel, který dal Světcům jejich jméno, byl postaven již ve středověku. Stál nad balvanem, k němuž se vztahovala pradávna pověst. Podle ní se nad kamenem objevovalo 14 světélek, ve kterých zbožní lidé spatřovali Čtrnáct svatých pomocníků v nouzi a chodili se k balvanu modlit.¹⁴³

Tento kostel byl spolu s přilehlým klášterem Křížovníků s červenou hvězdou

¹³⁹ NOVÝ, Pavel. *Nejstarší historie města*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.tachov.cz/nejstarsi-historie-mesta-2877.html>> [Cit. Dne 2021-01-22].

¹⁴⁰ NOVÝ, Pavel. *Husitství*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.tachov.cz/husitstvi-2874.html>> [Cit. Dne 2021-01-22].

¹⁴¹ NOVÝ, Pavel. *20. století*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.tachov.cz/20-stoleti.html>> [Cit. Dne 2021-02-21].

¹⁴² *Tachov*. [Online]. Dostupné z: <<https://www.kudyznudy.cz/kam-pojedete/plzensko-a-cesky-les/cesky-les-domazlicko-chodsko/tachov>> [Cit. Dne 2021-02-17].

¹⁴³ *Historie osady Světce*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.jizdarna-svetce.cz/historie-osady-svetce-historie.html>> [Cit. Dne 2021-01-20].

založen již roku 1369. V období husitských válek byl poškozen, avšak v 16. století se stal jedním z oblíbených poutních míst katolíků především z Horního Falce. Klášter upadal v průběhu třicetileté války a jeho věž byla využívána jako sklad střelného prachu. Obnova přišla v roce 1639, kdy nový majitel panství, Johann Philip Husmann do Světců pozval komunitu žebravého řádu Paulánů, založených v roce 1435 Františkem z Pauly a přidělil jim budovy jako jejich nové sídlo. Následně byl veden několikaletý spor s řádem Křížovníků, kteří měli podací právo a v sousedství kostela byl vybudován nový konvent, který byl dokončen roku 1669 známým barokním architektem Giovannim Domenikem Orsim. Roku 1671 byl položen základní kámen ke zcela nové svatyni, ale vlna silných protestů její výstavbu zdržely o tři roky. O další tři roky později pozemky získali definitivně Pauláni. První mše se v chrámu uskutečnila v roce 1680 a s tím zanikl i význam původního kostelíku, který zanikl.¹⁴⁴

Kostel je typickým příkladem náročné, ale působivé barokní architektury. Loď kostela byla zbudována jako trojlodní centrála na křížovém půdorysu, jejíž střední část byla završena kopulí. V západním průčelí byly vztyčeny hranolové věže včetně patrových oratoří. Na východě byl připojen krátký pravoúhlý presbytář se dvěma poli valené klenby. Po obou stranách byly připojeny obdélné sakristie a vnější půdorys v podobě pravidelného obdélníku. Vnější stěny byly členěny lizénami, loď osvětlovala dvě patra nízkých půlkruhových oken.¹⁴⁵

Roku 1719 klášter vyhořel a jeho obnova byla dokončena v roce 1756. Znovu byla vystavěna věž kostela. V roce 1787 byl konvent z příkazů císaře Josefa II. uzavřen. Některé vybavení interiéru bylo přeneseno do nedalekých kostelů v Jedlině a Třech Sekerách.¹⁴⁶

V roce 1790 koupil v dražbě kostel a klášter majitel tachovského panství Josef Mikuláš Windischgrätz za 29 300 zlatých. Klášterní budovy využíval majitel panství při nákladné přestavbě tachovského zámku. V roce 1816 strhla jedna z bouří část střechy chátrajícího chrámu. Od roku 1857 kníže Alfred Windischgrätz začal s rozsáhlou přestavbou, ze které mělo vzniknout romantické sídlo. Při jeho budování byla zbořena značná část hodnotného barokního kostela. K severní zdi byla po celé délce připojena nová stavba se dvěma polygonálními věžemi. Uprostřed čtvercového uspořádání vzniklo malé

¹⁴⁴ ČECHURA, Martin. *Zaniklé kostely Čech*. Praha: Libri. 2012. s. 259-260. ISBN:978-80-7277-507-1.

¹⁴⁵ *Světců - kostel Čtrnácti svatých pomocníků*. [Online]. Dostupné z:

<<http://www.znicenekostely.cz/index.php?oad=detail&id=7687>> [Cit. Dne 2021-01-20].

¹⁴⁶ ČECHURA, Martin. *Zaniklé kostely Čech*. Praha: Libri. 2012. s. 259-260. ISBN:978-80-7277-507-1.

nádvoří. Zachována byla pouze levá kostelní věž. V roce 1862 Alfred Windischgrätz zemřel a jeho syn Alfred II. v nákladné stavbě nepokračoval.¹⁴⁷

Z rozestavěného torza se začátkem 20. století stala zřícenina. Do roku 1945 sloužila dostavěná část jako kanceláře lesního úřadu.¹⁴⁸

V roce 1956 se objevil návrh zříceninu kostela zbořit z důvodu, aby neohrožovaly mládež z blízkého, nově vzniklého internátu. V roce 1975 byla demolice odhadnuta na více než 540 tisíc korun, zatímco zpevnění korun zdíva asi na 130 tisíc korun.¹⁴⁹

Plány na demolici zbytků kostela a jeho nahrazení montovanými budovami nebyly nikdy uskutečněny. V dnešní době patří pozemek s ruinami kostela zdejší Střední průmyslové škole, jejíž zřizovatelem je Plzeňský kraj.¹⁵⁰

5.9.3 Pověsti

Podle pověsti stával na návrší nedaleko Tachova velký balvan, na němž byly patrné miskovité prohlubně po dávných pohanských rituálech. Náhle se na kameni začalo objevovat 14 malých světélek. Zakrátko se tato zvěst rozšířila po okolí a začaly sem proudit davy věřících i prostých zvědavců. V mihotajících se světélkách zde křesťané spatřovali 14 svatých pomocníků v nouzi a chodili se ke skalce modlit.¹⁵¹

Jednoho dne přicválal na místo neznámý rytíř na svém koni a zeptal se přítomných, modlících se poutníků, co zde dělají. Poutníci mu pověděli o zázraku, rytíř však jejich slova nebral v úvahu a vysmál se jim. Krátce na to vytasil meč a ťal jím do světélek. Kdykoliv některé ze světélek trefil, zhaslo a zůstala po něm jen černá šmouha. Když zhaslo poslední, propadla se pod rytířem i koněm země. Povíдалo se, že jeho kůň při propadnutí ztratil jednu podkovu, která zůstala na kameni. Údajně měla kouzelnou moc. Okolní obyvatelé sem přiváděli své nemocné koně, kteří se následně uzdravovali. Když byl na vedlejším místě vybudován kostel, vděční sedláci potom přibíjeli na jeho dveře podkovy, aby tak vyjádřili svůj dík a přispěli k šíření slávy tohoto poutního místa. Podkova však nebylo to jediné, co po rouhajícím se rytíři zbylo. Vedle kamene zůstala ležet rytířova

¹⁴⁷ NOVÝ, Pavel. *Svěťce*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.tachov.cz/svetce-2880.html>> [Cit. Dne 2021-01-20].

¹⁴⁸ *Svěťce - kostel Čtrnácti svatých pomocníků*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.znicenekostely.cz/index.php?oad=detail&id=7687>> [Cit. Dne 2021-01-20].

¹⁴⁹ NOVÝ, Pavel. *Svěťce*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.tachov.cz/svetce-2880.html>> [Cit. Dne 2021-01-20].

¹⁵⁰ *Svěťce - kostel Čtrnácti svatých pomocníků*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.znicenekostely.cz/index.php?oad=detail&id=7687>> [Cit. Dne 2021-01-20].

¹⁵¹ *Pověst o 14 svatých pomocnících v nouzi*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.jizdarna-svetce.cz/povest-o-14-svatych-pomocnicich-v-nouzi-historie-informace-o-jizdarne.html>> [Cit. Dne 2021-01-20].

přilbice. Ta byla později uložena na oltáři nově vystavěného kostela. Přilbice se ve zdejším kostele skutečně nacházela a později byla uložena v prosklené truhličce, která stála na zázračném balvanu s důlky, do jehož středu byl zapuštěn velký kříž. Tajemný kámen má stále ležet pod troskami klášterního chrámu dodnes a tudíž je možné, že se při opravách znovu objeví a třeba ukáže další zázraky.¹⁵²

5.9.4 Vlastní popis současného stavu

Mohutné rozvaliny kostela a kláštera nalezneme jen pár desítek metrů nad objektem jízďárny nad řekou Mží ve Světcích. Jižní věž je spojena průchodem s budovou Střední průmyslové školy a internátem. Mezi ruinami i na zdech rostou stromy. V některých zdech jsou patrné náznaky schodiště a výklenky. (viz Příloha č. 18 – Tachov, kostel Čtrnácti svatých pomocníků dnes) Nedaleko od těchto míst stojí základy zaniklé Husmannovy kaple.

5.10 Kostel sv. Wolfganga v Tachově

Bývalý kostel sv. Wolfganga stojí ve městě Tachov, což je největší město svého okresu. Kostel se nachází na křižovatce Chodské a Plzeňské ulice vedle starého židovského hřbitova.

5.10.1 Město Tachov

Město Tachov díky své rozloze patřilo mezi nejmenší česká královská města. Přesto jeho místo v dějinách jihozápadních Čech bylo významné a v mnoha případech výjimečné. První zmínka o Tachově se objevuje v roce 1115, když kníže Vladislav I. stvrzuje majetky kladrubskému klášteru, mezi než náleželo také jedno popluží od Tachova. Místo bylo vybudováno u brodu přes řeku Mží na důležité obchodní stezce a zároveň chránilo vstup do Českého království.¹⁵³

V roce 1421 bylo město obleženo husitskými vojsky pod velením Jana Žižky. K bitvě nakonec nedošlo. Husité se stáhli před početnějším nepřítelem.¹⁵⁴

Po nástupu komunismu k moci v Tachově začaly vycházet noviny s názvem

¹⁵² *Osada Světce – místo plné tajemných příběhů a pozoruhodných památek.* [Online]. Dostupné z: <<http://www.jizdarna-svetce.cz/osada-svetce-misto-plne-tajemnych-pribehu-a-pozoruhodnych-pamatek-historie.html>> [Cit. Dne 2021-01-20].

¹⁵³ NOVÝ, Pavel. *Nejstarší historie města.* [Online]. Dostupné z: <<http://www.tachov.cz/nejstarsi-historie-mesta-2877.html>> [Cit. Dne 2021-01-22].

¹⁵⁴ NOVÝ, Pavel. *Husitství.* [Online]. Dostupné z: <<http://www.tachov.cz/husitstvi-2874.html>> [Cit. Dne 2021-01-22].

Tachovská jiskra. Probíhala také násilná kolektivizace zemědělských družstev. Tachovsko vzkvétalo a bylo po válce spojeno s uranovým průmyslem díky podniku Uranové doly Západní Čechy se sídlem v Zadním Chodově. V roce 1960 byly ve Vítkově nedaleko od Tachova otevřeny nové uranové doly. Důl 2 byl od roku 1964 likvidován.¹⁵⁵

Tachov je také známý díky svým architektonickým a jiným památkám. Stále zde stojí hradby s jednadvaceti věžemi. Nachází se zde známé Muzeum Českého lesa, několik současných a někdejších kostelů, památník husitského vítězství nad křižáky, hrobka rodu Windischgrätzů, mohyla obětím pochodu smrti a moderní kulturní dům. Opomenout nelze ani starý a nový židovský hřbitov a samozřejmě jedinečnou novogotickou jízďárnu v přiléhající městské části ve Světcích.¹⁵⁶

5.10.2 Kostel sv. Wolfganga

Kostelík sv. Wolfganga byl vystavěn na okraji špitálního předměstí v blízkosti židovského hřbitova. Vznikl v období sporů mezi katolíky a luterány. Kostelík zřejmě sloužil katolíkům.¹⁵⁷

V písemných pramenech se objevuje poprvé v roce 1615. Archeologické výsledky naznačují, že jeho založení proběhlo na přelomu 15. a 16. století. V období třicetileté války byl značně poškozen. Ve druhé polovině 17. století se konala jeho přestavba, při které byla loď prodloužena o čtyři metry směrem k západu.¹⁵⁸

Kostel byl jednoduchou stavbou, s obdélnou plochostropou lodí o rozměrech 12,7 x 11 m a dlouhým obdélným presbytářem 7,5 x 5,5 m. Loď byla nečleněna a osvětlena dvěma páry obdélných, půlkruhově zaklenutých oken. V interiéru se dochovaly zbytky gotických a barokních nástěnných maleb.¹⁵⁹

Roku 1786 byl kostel kvůli nařízením císaře Josefa II. zrušen. O šest let později jej odkoupil za 155 zlatých vrchní úřad v Tachově. V letech 1793-1794 ho město přestavělo na obilnou sýpku. Během úprav byl odbourán presbytář a kostel dostal svůj dnešní obdélný tvar. Otvory pro okna byly zazděny a nahrazeny třemi patry drobných okének. Původní

¹⁵⁵ NOVÝ, Pavel. *20. století*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.tachov.cz/20-stoleti.html>> [Cit. Dne 2021-02-21].

¹⁵⁶ *Tachov*. [Online]. Dostupné z: <<https://www.kudyznudy.cz/kam-pojedete/plzensko-a-cesky-les/cesky-les-domazlicko-chodsko/tachov>> [Cit. Dne 2021-02-17].

¹⁵⁷ NOVÝ, Pavel. *Kostelík sv. Wolfganga*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.tachov.cz/kostelik-sv-wolfganga-2889.html>> [Cit. Dne 2021-01-22].

¹⁵⁸ ČECHURA, Martin. *Zaniklé kostely Čech*. Praha: Libri. 2012. s. 263-264. ISBN:978-80-7277-507-1.

¹⁵⁹ *Tachov - bývalý kostel svatého Wolfganga*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=17616>> [Cit. Dne 2020-12-13].

vchod ze západu byl zrušen a nový byl zaveden proražením severní stěny.¹⁶⁰

Po skončení druhé světové války v roce 1945 sloužil kostel/sýpka jako skladiště. V 80. letech vznikly plány na rozšíření silnice a v návaznosti na to mělo dojít k demolici kostela. S přispěním Sametové revoluce roku 1989 k tomu nakonec nedošlo. Ještě v tomtéž roce byl v interiéru stavby vykonán archeologický výzkum, při kterém bylo odkryto zaniklé zdivo původního západního průčelí, presbytáře a základy tří oltářů.¹⁶¹

V dnešní době je kostel nevyužíván a chátrá. Soukromými vlastníky objektu jsou pan a paní Martin a Magdalena Cvrčkovi z Tachova.¹⁶²

5.10.3 Vlastní popis současného stavu

Kostel se nachází na frekventované hlavní silnici ve směru na Plzeň. Jedná se o kulturní památku. V jeho těsné blízkosti nalezneme starý a nový židovský hřbitov. Naproti objektu je železniční zastávka Tachov, za ním se rozprostírá louka. Kostel má šedou, výrazně oprýskanou omítku a malá čtvercová a kulatá okénka. Střecha je opravena. (viz Příloha č. 20 – Tachov, kostel sv. Wolfganga dnes)

¹⁶⁰ ČECHURA, Martin. *Zaniklé kostely Čech*. Praha: Libri, 2012. s. 263-264. ISBN:978-80-7277-507-1.

¹⁶¹ Tamtéž. s. 263-264.

¹⁶² *Tachov - bývalý kostel svatého Wolfganga*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=17616>> [Cit. Dne 2020-12-13].

Závěr

V práci nazvané Osudy kostelů na Tachovsku v éře komunismu jsem se zabýval historií deseti vybraných kostelů a to od doby jejich vzniku po konec vlády komunistů. Pokusil jsem se popsat historický, geografický i demografický a průmyslový vývoj tachovského regionu.

S výstavbou, rozvojem a péčí o kostely, jako o náboženská, kulturní a společenská centra, souvisí nejen rozvoj vesnic, ve kterých stály, ale také zároveň i rozvoj a historické události v tachovském regionu a v celé republice.

Z geografického hlediska je Tachovsko odlehlý region při západní hranici našeho státu s drsnějšími přírodními podmínkami, s tím souvisí i demografický vývoj a hustota osídlení, kdy oblast byla v průběhu staletí oproti ostatním regionům vždy osídlena méně. Vliv na vývoj v oblasti měly zejména změny v průmyslu, především zakládání skláren a jejich pozdější zánik. K významným změnám došlo v souvislosti s událostmi II. světové války jako byl útek českých obyvatel na začátku války, odsun německých obyvatel na jejím konci, dále přesuny obyvatel během dosidlování pohraničí po válce. Nejvýrazněji se však na vývoji této části pohraničí podepsal vznik zakázaného a hraničního pásma a Železné opony za éry komunismu v tehdejší Československu, kdy došlo k vysídlení a demolicím celých vesnic, kostely a fary byly často využívány jako zázemí pro pohraničníky. Došlo tak k velkým ztrátám z historického i kulturního hlediska.

Nyní se pokusím shrnout vývoj a současný stav všech vybraných deseti kostelů. Každý ze zkoumaného souboru kostelů stihl jiný osud. Z kostela sv. Martina v Bohuslavi zbylo pouze prázdné místo mezi stromy s několika náznaky kamenných základů. Po nástupu komunismu se kostel nacházel ve vojenském prostoru a byl skladištěm, chátral, v šedesátých letech 20. století vyhořel a později byl srovnán se zemí. Kostelu Všech svatých v Boněnově osud přál nejvíce ze všech ostatních. Během éry komunismu chátral a nebyl využíván, později se propadla střecha. Díky spolkům a občanským sdružením však po sametové revoluci proběhla jeho rekonstrukce a kostel je dnes využíván k pořádání kulturních akcí a je dominantou městečka. Kostel sv. Anny v Jedlině byl po válce používán Pohraniční stráží, ve věži byla pozorovatelná. Obec včetně kostela se nacházela v zakázaném pásmu díky své poloze téměř na státní hranici s Německem. V roce 1963 kostel po zásahu bleskem do základů vyhořel a zbylé zdivo bylo v roce 1966 odstřeleno. Z kostela sv. Anny v Jedlině je dnes pouze hromada kamení a zeminy. Pouze mohutné torzo

zbylo z kostela sv. Jana Křtitele v Kočově, který byl jako kostel zrušen již na základě reforem Josefa II., v 19.století v něm byla porcelánka, ale po smrti jejího majitele budova chátrala. V roce 1957 byla odstřelena přední část. Dnes jsou na torzu patrné malby z roku 2000 po natáčení pohádky. Kostel Jména Panny Marie v Otíně dopadl lépe. Po roce 1945 se postupně měnil ve zříceninu, v 70. letech 20. století bylo jeho zařízení zničeno vojáky a byla poškozena střecha, která se později propadla. V současnosti je v rekonstrukci a má novou střechu. V Pavlově Studenci se nacházel kostel Povýšení svatého Kříže. Obec i kostel doplatily na svoji polohu na státní hranici s Německem, nacházely se v zakázaném pásmu. Od 50. let 20.století byl využíván Pohraniční stráží jako sklad, tělocvična a věž jako pozorovatelná. V roce 1959 kostel vyhořel a zřítla se střecha, byl odstřelen v roce 1977. Místo, kde kostel stál, není dnes k poznání, protože byl srovnán se zemí. K nejpozoruhodnějším a k nejzáhadnějším místům vůbec patří kostel sv. Anny na hřbitově nad Pořejovem. Po roce 1948 byl kostel vykraden bulharskými dosídlenci. Díky své poloze na kopci byla jeho věž využívána Pohraniční stráží jako pozorovatelná. Kostel poté chátral, propadla se střecha. Dnes je to zřícenina. V Pořejově se nacházejí také základy dalšího kostela, kostela sv. Bartoloměje. Ten byl po roce 1948, kdy se k moci v Československu dostal komunistický režim, využíván jako sklad hnojiv a seník. Dodnes se dochovalo čtrnáct renesančních náhrobníků, které jsou umístěny v tachovském muzeu. V roce 1971 byl kostel coby seník odstřelen. V roce 1975 byla v katastru obce zřízena skládka, která kočila přímo u základů kostela. Základy dnes nejsou příliš dobře viditelné, kvůli okolnímu porostu. Nejlepším poznávacím znamením jsou tři vysoké kaštiny u silnice. V části Tachova Světce jsou k vidění rozsáhlé ruiny kostela a kláštera Čtrnácti svatých pomocníků. Kostel i klášter chátraly již před rokem 1945, od smrti Alfréda Windischgrätze, který začal s jeho přestavbou na romantické sídlo. Do roku 1945 sloužil kostel jako kanceláře. V 50. letech 20. století bylo navrženo jeho zbourání, ale nebylo uskutečněno. V Tachově se také nachází bývalý kostel sv. Wolfganga. Přes 200 let už neslouží jako kostel, ale sýpka. V období komunismu v Československu byly připraveny plány na zboření této stavby, které se ale neuskutečnily. Dnes je to skladiště. Tato stavba se v průběhu času v porovnání s ostatními kostely téměř nezměnila.

Všechna místa kostelů se mi podařilo navštívit, u všech kostelů uvádím popis současného stavu tak, jak místa vypadala na konci února 2021. Svůj výzkum jsem zdokumentoval prostřednictvím fotografií, které jsou v příloze. Dále jsou v příloze

fotografie kostelů z doby po roce 1945, výjimkou je kostel sv. Anny v Jedlině z roku 1930.

Ve své práci jsem nejčastěji používal internetové zdroje a několik velmi zajímavých publikací. Úskalím mojí práce byla velmi malá dostupnost zdrojů z archivů a kronik z doby po roce 1948. Většina z dostupných digitalizovaných kronik a matrik před rokem 1945 je psaná německy nebo je nečitelná. Nicméně se mi podařilo získat a uvést některé informace z období II. světové války. Dalším úskalím mojí práce byl vládou České republiky vyhlášený nouzový stav v důsledku coronavirové pandemie, což způsobilo, že jsem osobně nemohl navštívit Státní okresní archiv v Tachově nebo Muzeum Českého lesa, jak jsem plánoval. Proto jsem jako zdroje použil mnoho internetových stránek. Ze všech internetových zdrojů mě nejvíce zaujaly informace od Zdeňka Šmídy. Z knižních zdrojů pak publikace od Martina Čechury Zaniklé kostely Čech.

Podle mého názoru je historie tachovského pohraničí málo známá. Při svém bádání jsem zjistil, že množství zaniklých vesnic včetně kostelů a jiných památek zarůstá vegetací a chybí jakákoliv jejich připomínka v terénu. Proto by bylo vhodné doplnit tato místa o informační tabule s krátkými popisy, několika fotografiemi a zajímavostmi, aby se turisté mohli o zdejších historických poměrech dozvědět. Místa by to udělalo atraktivnějšími a tedy i navštěvovanějšími.

Summary

In the work entitled *The fates of churches in the Tachov region in the era of communism*, I dealt with the history of ten selected churches from the time of their establishment to the end of the communist rule. I tried to describe the historical, geographical and demographic and industrial development of the Tachov region. The construction, development and care of churches, as religious, cultural and social centers, are related not only to the development of the villages in which they stood, but also to the development and historical events in the Tachov region and throughout the country. The development in the Tachov region was also influenced by changes in connection with World War II. Some of my selected churches have completely disappeared, others have become ruins, one has been renovated and one is being repaired. I managed to visit all the places of the churches. I documented my research through the photos in the attachments. I drew information from the Internet, books and digitized chronicles. The disadvantage of my work was the state of emergency declared by the government of the Czech Republic due to the coronavirus pandemic, which caused me to be unable to visit the State District Archive in Tachov or the Museum of the Czech Forest in person. During my research, I discovered that a number of extinct villages, including churches and other monuments, are overgrown with vegetation and lack any reminder in the field. Therefore, it would be appropriate to supplement these places with information boards with short descriptions, several photographs and points of interest.

Seznam použité literatury a pramenů

Seznam literatury

- ČECHURA, Martin. *Zaniklé kostely Čech*. Praha: Libri, 2012. ISBN:978-80-7277-507-1.
- DUDÁK, Vladislav, ed. *Český les: příroda – historie – život*. Praha: Baset, 2005. ISBN 80-7340-065-0.
- FATKOVÁ, Gabriela; aut. kol. *Tachovsko: krajina v paměti/paměť v krajině*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2014. ISBN 978-80-261-0423-0.
- JÍLEK, Tomáš - JÍLKOVÁ, Alena. *Železná opona: československá státní hranice od Jáchymova po Bratislavu 1948-1989*. Praha: Baset, 2006. ISBN 80-7340-080-4.
- KOVAŘÍK, David. *Proměny českého pohraničí v letech 1958-1960: demoliční akce v českém pohraničí se zřetelem k vývoji od roku 1945*. Brno: Prius, 2006. Studijní materiály výzkumného projektu Komunistické Československo na přelomu 50. a 60. let. ISBN 80-7285-078-4.
- PROCHÁZKA, Zdeněk. *Český les -Tachovsko Historicko-turistický průvodce č. 2*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1994. ISBN: 80-901122-2-6.
- PROCHÁZKA, Zdeněk. *Trpký příběh kostela sv. Bartoloměje v Pořejově, aneb, Jak jsem „zničil“ kulturní památku a o dalších výzkumech: Bittere Geschichte der St. Bartholomäuskirche in Purschau oder Als ich ein Kulturbaudenkmal „vernichtete“ und über andere Grabungen*. Přeložil Marie SCHÖNTAG. V Domažlicích: Zdeněk Procházka, Nakladatelství Českého lesa, 2017. ISBN 978-80-87316-68-9
- VALENČÍK, Michal. *Ohrožené památky: (kostely, kaple a kapličky v České republice)*. Praha: Baset, 2006. ISBN 80-7340-082-0.
- Zapomenutá místa pohraničí - 50 let vývoje krajiny očima archeologie: Vergessene Orte des Grenzgebiets - 50 Jahre Landschaftsentwicklung aus dem Blickwinkel der Archäologie*. Přeložil Andrea KÖNIGSMARKOVÁ. [Česko]: [nakladatel není známý], [2017]. ISBN 978-80-270-5446-6.

Internetové zdroje

17. rPS - Pavlův Studenec. [Online]. Dostupné z: <<http://www.vojensko.cz/17-rps-pavluv-studenec>> [Cit. Dne 2020-12-12].

71 let od konce války: Pochody smrti na Tachovsku! [Online]. Dostupné z: <<https://www.ahaonline.cz/clanek/musite-vedet/119091/71-let-od-konce-valky-pochody-smrti-na-tachovsku.html>> [Cit. Dne 2021-03-09].

BERNATT-RESZCZYNSKÁ, Markéta. *Spadla železná opona.* [Online]. Dostupné z: <<https://www.pametnaroda.cz/cs/magazin/stalo-se/spadla-zelezna-opona>> [Cit. Dne 2021-03-14].

Bohuslav. [Online]. Dostupné z: <http://www.soupisamatek.com/okres_tachov/foto/bohuslav/bohuslav.htm> [Cit. Dne 2020-11-11].

Bohuslav – kostel sv. Martina. [Online]. Dostupné z: <<http://znicenekostely.cz/?load=detail&id=13728>> [Cit. Dne 2020-11-11].

Bohuslav – Zaniklé obce a objekty. [Online]. Dostupné z: <<http://www.zanikleobce.cz/index.php?detail=1438811>> [Cit. Dne 2020-11-11].

Boněnov – kostel Všech Svatých. [Online]. Dostupné z: <<http://znicenekostely.cz/?load=detail&id=7241>> [Cit. Dne 2020-12-15].

Boněnov – Zaniklé obce a objekty. [Online]. Dostupné z: <<http://www.zanikleobce.cz/index.php?obec=4123>> [Cit. Dne 2020-12-15].

BREITFELDER, Miroslav. *Železná opona.* [Online]. Dostupné z: <<https://www.sumavanet.cz/zelezna-opona.s-16005-REALHI>> [Cit. Dne 2021-03-12].

Diecéze plzeňská - filiální kostel Všech svatých, Boněnov. [Online]. Dostupné z: <<https://www.bip.cz/cs/katalog/kostely/filialni-kostel-vsech-svatych-bonenov>> [Cit. Dne 2020-12-15].

FUNK, Lukáš; RAK, Michal; VÁŇA, Martin. *Vesnice v zajetí železné opony - možnosti archeologického poznání studené války.* [Online]. Dostupné z: <<http://www.antropoweb.cz/cs/vesnice-v-zajeti-zelezne-opony-moznosti-archeologickeho-poznani-studene-valky>> [Cit. Dne 2021-03-12].

Historie Kočova. [Online]. Dostupné z:
<https://tachovsky.denik.cz/zpravy_region/historie-kocova20110209.html> [Cit. Dne 2020-12-21].

Historie osady Světce. [Online]. Dostupné z: <<http://www.jizdarna-svetce.cz/historie-osady-svetce-historie.html>> [Cit. Dne 2021-01-20].

HORÁČEK, Matouš. *Boněnov*. [Online]. Dostupné z:
<<http://www.tachovsko.com/bonenov.html>> [Cit. Dne 2020-12-15].

HORÁČEK, Matouš. *Zřícenina kostela sv. Jana Křtitele*. [Online]. Dostupné z:
<<http://www.tachovsko.com/zricenina-kostela-sv-jana-krtitele.html>> [Cit. Dne 2020-12-21].

Chráněná krajinná oblast Český les. [Online]. Dostupné z:
<http://www.cittadella.cz/europarc/index.php?p=index&site=CHKO_cesky_les_cz> [Cit. Dne 2021-03-10].

Jedlina – Zaniklé obce a objekty. [Online]. Dostupné z:
<<http://www.zanikleobce.cz/index.php?obec=2731>> [Cit. Dne 2020-11-23].

Jedlina (Neu Losimthal) Příběhy Sudet | Geschichten aus dem Sudetenland. [Online]. Dostupné z: <<https://pameti.cpkp-zc.cz/zanikle-obce-zapadnich-cech/tachovsko/38-jedlina-neu-losimthal/>> [Cit. Dne 2020-11-23].

Jedlina – kostel sv. Anny. [Online]. Dostupné z: <<http://znicenekostely.cz/index.php?load=detail&id=13803>> [Cit. Dne 2020-11-23].

Jedlina. [Online]. Dostupné z: <<http://www.vojensko.cz/jedlina>> [Cit. Dne 2020-11-23].

KALNÝ, Mojmír. *Stručný přehled osudů české církve ve 2. tisíciletí se zvláštním zřetelem ke vztahu státu k církvi a k systému financování církve*. [Online]. Dostupné z: <<https://docplayer.cz/376380-H-i-s-t-o-r-i-e-strucny-prehled-osudu-ceske-cirkve-ve-2-tisicileti-se-zvlastnim-zretelem-ke-vztahu-statu-k-cirkvi-a-k-systemu-financovani-cirkve.html>> [Cit. Dne 2021-03-16].

Kočov. [Online]. Dostupné z:
<<https://www.mistopisy.cz/pruvodce/obec/9746/kocov/historie/>> [Cit. Dne 2020-12-21].

Kostel Jména Panny Marie. [Online]. Dostupné z:
<<https://mujkraj.webnode.cz/products/otin/>> [Cit. Dne 2020-12-26].

Kostel Panny Marie Otín. [Online]. Dostupné z:

<<https://prazdnedomy.cz/domy/objekty/detail/2516-kostel-panny-marie-otin>> [Cit. Dne 2020-12-26].

Kostel Povýšení svatého Kříže obce Pavlův Studenec (Paulusbrunn). [Online]. Dostupné z: <<http://www.ps-pavluv-studenec.cz/index.php/pavluv-studenec-paulusbrunn/item/47-kostel-povyseni-svateho-krize-obce-pavluv-studenec-paulusbrunn>> [Cit. Dne 2020-12-12].

KOVAŘÍK, David. *Demoliční akce v českém pohraničí v letech 1945–1960*. [Online]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/22975/ff_d/disertacni_prace.pdf> [Cit. Dne 2021-03-12].

Landart - umění, které citlivě přetváří okolní krajinu. [Online]. Dostupné z: <<https://www.srdcetvor.cz/magazin/techniky/a46-landart/>> [Cit. Dne 2020-12-26].

MAŠKOVÁ, Tereza; MORBACHER, Ľubomír. *Železná opona v Československu*. [Online]. Dostupné z: <<https://www.ustrcr.cz/data/pdf/hranice/studie.pdf>> [Cit. Dne 2021-03-12].

Muzea a památníky železné opony: kde je najdete? [Online]. Dostupné z: <<https://www.kudyznudy.cz/aktuality/muzea-a-pamatniky-zelezne-opony-kde-je-najdete>> [Cit. Dne 2021-02-26].

MRÁZOVÁ, Klára. *Nepřežili vlak hrůzy a pochod smrti, 600 obětí je pohřbeno v Tachově*. [Online]. Dostupné z: <https://www.idnes.cz//zpravy/druha-svetova-valka-naciste-fasismus-vyhlazovaci-tabor-vezen-vlak-smrt-masovy-hrob.A190416_470637_plzenplzen-zpravy_vb>

NEKOLNÝ, Lukáš. *Zaniklá obec Bohuslav*. [Online]. Dostupné z: <<https://www.nacestu.cz/clanky-obsah/zanikla-obec-bohuslav>> [Cit. Dne 2020-11-11].

Nové Domky - Památník likvidace železné opony. [Online]. Dostupné z: <<http://www.pametnimista.usd.cas.cz/nove-domky-pamatnik-likvidace-zelezne-opony/>> [Cit. Dne 2021-02-26].

NOVÝ, Pavel. *20. století*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.tachov.cz/20-stoleti.html>> [Cit. Dne 2021-02-21].

NOVÝ, Pavel. *Husitství*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.tachov.cz/husitstvi-2874.html>> [Cit. Dne 2021-01-22].

NOVÝ, Pavel. *Kostelík sv. Wolfganga*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.tachov.cz/kostelik-sv-wolfganga-2889.html>> [Cit. Dne 2021-01-22].

NOVÝ, Pavel. *Nejstarší historie města*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.tachov.cz/nejstarsi-historie-mesta-2877.html>> [Cit. Dne 2021-01-22].

NOVÝ, Pavel. *Přelom 17. a 18. století*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.tachov.cz/prelom-17-a-18-stoleti-2870.html>> [Cit. Dne 2021-02-20].

NOVÝ, Pavel. *Světce*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.tachov.cz/svetce-2880.html>> [Cit. Dne 2021-01-20].

NOVÝ, Pavel. *Tachov za Windischgratzů*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.tachov.cz/tachov-za-windischgratzu-2869.html>> [Cit. Dne 2021-02-20].

OBŮRKOVÁ, Eva. *Načmáráno cestou aneb místo z hororu: kostel sv. Anny v Pořejově*. [Online]. Dostupné z: <<https://oburkova.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=390090>> [Cit. Dne 2020-12-27].

Osada Světce – místo plné tajemných příběhů a pozoruhodných památek. [Online]. Dostupné z: <<http://www.jizdarna-svetce.cz/osada-svetce-misto-plne-tajemnych-pribehu-a-pozoruhodnych-pamatek-historie.html>> [Cit. Dne 2021-01-20].

Otín (Ottenreuth). [Online]. Dostupné z: <<https://www.plana.cz/mesto/o-meste-a-okoli/mistni-casti/otin-ottenreuth/>> [Cit. Dne 2020-12-26].

Otín – kostel Jména Panny Marie. [Online]. Dostupné z: <<http://www.zanikleobce.cz/index.php?detail=1443901>> [Cit. Dne 2020-12-26].

Otín – kostel Jména Panny Marie. [Online]. Dostupné z: <<http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=6490>> [Cit. Dne 2020-12-26].

Pavlostudenecký mlýn; Paulusbrunner Mühle, Mühlwastl. [Online]. Dostupné z: <<http://vodnimlyny.cz/no/mlyny/estates/detail/8665-pavlostudenecky-mlyn-paulusbrunner-muhle-muhlwastl>> [Cit. Dne 2020-12-12].

Pavluv Studenec. [Online]. Dostupné z: <<https://ceskymlesem.eu/pavluv-studenec.html>> [Cit. Dne 2020-12-12].

Pavluv Studenec. [Online]. Dostupné z: <<http://www.zanikleobce.cz/index.php?detail=1439131>> [Cit. Dne 2020-12-12].

Pavluv Studenec – kostel Povýšení sv. Kříže. [Online]. Dostupné z: <<http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=13875>> [Cit. Dne 2020-12-12].

POŘEJOV (Purschau). [Online]. Dostupné z: <http://www.mistopis.eu/mistopiscr/cesky_les/tachovsko/porejov.htm> [Cit. Dne 2020-12-

27].

Pořejov. [Online]. Dostupné z: <<https://ceskymlesem.eu/porejov.html>> [Cit. Dne 2020-12-27].

Pořejov – kostel sv. Anny. [Online]. Dostupné z: <<http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=6222>> [Cit. Dne 2020-12-27].

Pořejov, kostel sv. Anny, oltář. [Online]. Dostupné z: <<https://pastvu.com/p/353471>> [Cit. Dne 2020-12-27].

Pořejov - kostel sv. Bartoloměje. [Online]. Dostupné z: <<https://fdu.zcu.cz/landart/porejov.html>> [Cit. Dne 2020-12-28].

Pořejov – kostel sv. Bartoloměje. [Online]. Dostupné z: <<http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=13880>> [Cit. Dne 2020-12-28].

Pořejov, okr. Tachov, Plzeňský kraj. [Online]. Dostupné z: <http://www.archeologickyatlas.cz/cs/lokace/porejov_tc_mestecko_porejov> [Cit. Dne 2020-12-27].

Pověst o 14 svatých pomocnících v nouzi. [Online]. Dostupné z: <<http://www.jizdarna-svetce.cz/povest-o-14-svatych-pomocnicich-v-nouzi-historie-informace-o-jizdarne.html>> [Cit. Dne 2021-01-20].

Státní oblastní archiv v Plzni, Tachov. *Kronika fary Bohuslav, 1620–1937*. [Online]. Dostupné z: <https://www.portafontium.eu/iipimage/30960022/soap-tc_00259_fara-bohuslav-1620-1937_1300> [Cit. Dne 2020-11-11].

Státní oblastní archiv v Plzni, Tachov. *Kronika fary Jedlina, 1787–1948*. [Online]. Dostupné z: <https://www.portafontium.eu/iipimage/30960137/soap-tc_00266_fara-jedlina-1836-1948_0630> [Cit. Dne 2020-11-23].

Státní oblastní archiv v Plzni, Tachov. *Kronika fary Otín, 1845-1945*. [Online]. Dostupné z: <https://www.portafontium.eu/iipimage/30960248/soap-tc_00638_fara-otin-1845-1945_0440> [Cit. Dne 2020-12-26].

Státní oblastní archiv v Plzni, Tachov. *Kronika města Tachov 1945-1958, 1985*. [Online]. Dostupné z: <https://www.portafontium.eu/iipimage/30960405/soap-tc_00449_mesto-tachov-1945-1958_0650> [Cit. Dne 2021-03-11].

Svatý Jan – bývalý kostel sv. Jana Křtitele. [Online]. Dostupné z: <<http://www.znicenekostely.cz/index.php?load=detail&id=6433>> [Cit. Dne 2020-12-21].

Světce - kostel Čtrnácti svatých pomocníků. [Online]. Dostupné z:

<<http://www.znicenekostely.cz/index.php?oad=detail&id=7687>> [Cit. Dne 2021-01-20].
SÝKORA, Jindřich. *Známou zříceninu u Kočova lepší budoucnost nečeká*. [Online].
Dostupné z: <https://tachovsky.denik.cz/zpravy_region/znamou-zriceninu-u-kocova-lepsi-budoucnost-neceka-20160401.html> [Cit. Dne 2020-12-21].
ŠMÍDA, Zdeněk. *Výbraná zaniklá sídla Tachovska*. [Online]. Dostupné z:
<<http://www.zdeneksmida.cz/rozbor-jizniho-pohranici/cesky-les/vybrana-zanikla-sidla-tachovska.html>> [Cit. Dne 2020-11-23].
Tachov. [Online]. Dostupné z: <<https://www.kudyznudy.cz/kam-pojedete/plzensko-a-cesky-les/cesky-les-domazlicko-chodsko/tachov>> [Cit. Dne 2021-02-17].
Tachov - bývalý kostel svatého Wolfganga. [Online]. Dostupné z:
<<http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=17616>> [Cit. Dne 2020-12-13].
Územně analytické podklady OPR Tachov. [Online]. Dostupné z:
<http://geoportal.plzensky-kraj.cz/gs/data/uploads/uap_tachov/2014/uap_orptc_201411_finale_textocast.pdf> [Cit. Dne 2021-02-02].
VETRÁK, Miroslav. *Archiv obce Bohuslav 1930 – 1940*. [Online]. Dostupné z:
<https://www.inventare.cz/pdf/soap-tc/soap-tc_ap0074_00117_ao-bohuslav.pdf> [Cit. Dne 2020-11-11].
Z historie zaniklé obce Pavlův Studenec (Paulusbrunn) – PS Pavlův Studenec. [Online].
Dostupné z: <<http://www.ps-pavluv-studenec.cz/index.php/pavluv-studenec-paulusbrunn/item/48-z-historie-zanikle-obce-pavluv-studenec-paulusbrunn>> [Cit. Dne 2020-12-12].

Seznam příloh

- Příloha č. 1** – Bohuslav, kostel sv. Matrina 1958
- Příloha č. 2** – Bohuslav, kostel sv. Martina dnes
- Příloha č. 3** – Boněnov, kostel Všech svatých 1983
- Příloha č. 4** – Boněnov, kostel Všech svatých dnes
- Příloha č. 5** – Jedlina, kostel sv. Anny 1930
- Příloha č. 6** – Jedlina, kostel sv. Anny dnes
- Příloha č. 7** – Kočov, kostel sv. Jana Křtitele 1985
- Příloha č. 8** – Kočov, kostel sv. Jana Křtitele dnes
- Příloha č. 9** – Otín, kostel Jména Panny Marie 1959
- Příloha č. 10** – Otín, kostel Jména Panny Marie dnes
- Příloha č. 11** – Pavlův Studenec, kostel Povýšení sv. Kříže 1975
- Příloha č. 12** – Pavlův Studenec, kostel Povýšení sv. Kříže dnes
- Příloha č. 13** – Pořejov, kostel sv. Anny 1974
- Příloha č. 14** – Pořejov, kostel sv. Anny dnes
- Příloha č. 15** – Pořejov, kostel sv. Bartoloměje 1962
- Příloha č. 16** – Pořejov, kostel sv. Bartoloměje dnes
- Příloha č. 17** – Tachov, kostel sv. Čtrnácti svatých pomocníků 1985
- Příloha č. 18** – Tachov, kostel sv. Čtrnácti svatých pomocníků dnes
- Příloha č. 19** – Tachov, kostel sv. Wolfganga 1976
- Příloha č. 20** – Tachov, kostel sv. Wolfganga dnes

Přílohy

Příloha č. 1 – Bohuslav, kostel sv. Matřina 1958¹⁶³

Příloha č. 2 – Bohuslav, kostel sv. Martina dnes¹⁶⁴

¹⁶³ *Bohuslav – kostel sv. Martina*. [Online]. Dostupné z: <<http://znicenekostely.cz/?load=detail&id=13728>> [Cit. Dne 2021-03-20].

¹⁶⁴ Autor Jaroslav Kares, fotografie pořizena dne: 27.2.2021, uložena v soukromém archivu autora.

Příloha č. 3 – Boněnov, kostel Všech svatých 1983¹⁶⁵

Příloha č. 4 – Boněnov, kostel Všech svatých dnes¹⁶⁶

¹⁶⁵ *Boněnov – kostel Všech svatých*. [Online]. Dostupné z: <<http://znicenekostely.cz/?load=detail&id=7241>> [Cit. Dne 2021-03-20].

¹⁶⁶ Autor Jaroslav Kares, fotografie pořízena dne: 27.2.2021, uložena v soukromém archivu autora.

Příloha č. 5 – Jedlina, kostel sv. Anny 1930¹⁶⁷

Příloha č. 6 – Jedlina, kostel sv. Anny dnes¹⁶⁸

¹⁶⁷ *Jedlina – kostel sv. Anny*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=13803>> [Cit. Dne 2021-03-20].

¹⁶⁸ Autor Jaroslav Kares, fotografie pořízena dne: 27.2.2021, uložena v soukromém archivu autora.

Příloha č. 7 – Kočov, kostel sv. Jana Křtitele 1985¹⁶⁹

Příloha č. 8 – Kočov, kostel sv. Jana Křtitele dnes¹⁷⁰

¹⁶⁹ *Svatý Jan – bývalý kostel sv. Jana Křtitele*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.znicenekostely.cz/index.php?load=detail&id=6433>> [Cit. Dne 2021-03-20].

¹⁷⁰ Autor Jaroslav Kares, fotografie pořízena dne: 27.2.2021, uložena v soukromém archivu autora.

Příloha č. 9 – Otín, kostel Jména Panny Marie 1959¹⁷¹

Příloha č. 10 – Otín, kostel Jména Panny Marie dnes¹⁷²

¹⁷¹ *Otín – kostel Jména Panny Marie*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=6490>> [Cit. Dne 2021-03-20].

¹⁷² Autor Jaroslav Kares, fotografie pořízena dne: 27.2.2021, uložena v soukromém archivu autora.

Příloha č. 11 – Pavlův Studenec, kostel Povýšení sv. Kříže 1975¹⁷³

Příloha č. 12 – Pavlův Studenec, kostel Povýšení sv. Kříže dnes¹⁷⁴

¹⁷³ *Pavlův Studenec – kostel Povýšení sv. Kříže*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=13875>> [Cit. Dne 2021-03-20].

¹⁷⁴ Autor Jaroslav Kares, fotografie pořízena dne: 27.2.2021, uložena v soukromém archivu autora.

Příloha č. 13 – Pořejov, kostel sv. Anny 1974¹⁷⁵

Příloha č. 14 – Pořejov, kostel sv. Anny dnes¹⁷⁶

¹⁷⁵ *Pořejov – kostel sv. Anny*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=6222>> [Cit. Dne 2021-03-20].

¹⁷⁶ Autor Jaroslav Kares, fotografie pořízena dne: 27.2.2021, uložena v soukromém archivu autora.

Příloha č. 15 – Pořejov, kostel sv. Bartoloměje 1962¹⁷⁷

Příloha č. 16 – Pořejov, kostel sv. Bartoloměje dnes¹⁷⁸

¹⁷⁷ *Pořejov – kostel sv. Bartoloměje*. [Online]. Dostupné z: <<http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=13880>> [Cit. Dne 2021-03-20].

¹⁷⁸ Autor Jaroslav Kares, fotografie pořízena dne: 27.2.2021, uložena v soukromém archivu autora.

Příloha č. 17 – Tachov, kostel sv. Čtrnácti svatých pomocníků 1985¹⁷⁹

Příloha č. 18 – Tachov, kostel sv. Čtrnácti svatých pomocníků dnes¹⁸⁰

¹⁷⁹ *Světce – kostel Čtrnácti svatých pomocníků*. [Online]. Dostupné z: <<http://znicenekostely.cz/index.php?load=detail&id=7687>> [Cit. Dne 2021-03-20].

¹⁸⁰ Autor Jaroslav Kares, fotografie pořízena dne: 27.2.2021, uložena v soukromém archivu autora.

Příloha č. 19 – Tachov, kostel sv. Wolfganga 1976¹⁸¹

Příloha č. 20 – Tachov, kostel sv. Wolfganga dnes¹⁸²

¹⁸¹ Tachov – bývalý kostel sv. Wolfganga. [Online]. Dostupné z: <<http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=17616>> [Cit. Dne 2021-03-20].

¹⁸² Autor Jaroslav Kares, fotografie pořízena dne: 27.2.2021, uložena v soukromém archivu autora.